

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Кафедра декоративно-ужиткового мистецтва
та основ дизайну**

Мирослава Кот, Леся Савка, Тетяна Конопко

**ВИШИВКА ДРОГОБИЧЧИНИ В
РУШНИКАХ**

**Дрогобич
2009**

УДК 677.076.6:746.3(477.83)
ББК 85.126.9(4укр–4льв)
К 73

Кот М.П., Савка Л.В., Конопко Т.В. Вишивка Дрогобиччини в рушниках.
– Дрогобич: РВВ ДДПУ, 2009. – 65 с.

Рекомендовано до друку за ухвалою Вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № від травня 2009р.)

Посібник підготовлено як дидактичне забезпечення навчальних предметів “Декоративно-ужиткове мистецтво” (для підготовки студентів спеціальності 6.010100 “ПМСО. Трудове навчання”) та “Практикуму з художньої обробки матеріалів” (для підготовки студентів спеціальності 6.010100 “Професійне навчання” за профілем “Конструювання, моделювання та технологія виготовлення швейних виробів”), затверджених Вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

У посібнику досліджено творчість заслуженого майстра народної творчості України Мирослави Кот, описано 15 рушників за мотивами вишивки Дрогобиччини.

Для вчителів трудового навчання, керівників гуртків та студій декоративно-ужиткового мистецтва, студентів педвузів відповідного профілю підготовки, етнодизайнерів, шанувальників української народної вишивки.

Рецензенти:

Філоненко О.А., заступник директора з виробництва Київського коледжу легкої промисловості, голова центру „Український костюм” (м. Київ)

Кузан Н.І., доцент кафедри декоративно-ужиткового мистецтва та основ дизайну Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЗМІСТ

Передмова	
Аналіз творчості Мирослави Кот	
Використання місцевих назв у вишивці етнографічного регіону Дрогобиччина.	
Опис колекції бойківських рушників „Дрогобицькі самоцвіти”, виконаних студентами ДДПУ імені Івана Франка під керівництвом Мирослави Кот	
Список використаної літератури	

ПЕРЕДМОВА

Сучасний стан нашого суспільства характеризується зростанням етнічної свідомості народу, посиленням його інтересу до вітчизняної історії та культури, до усвідомлення необхідності збереження традиційного народного мистецтва як генофонду його духовності, втрата якого загрожує існуванню самого народу.

Звернення до життєдайних джерел народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів – це усвідомлення свого родоводу, духовних традицій, відродження культури українського народу.

Плануючи навчальну діяльність та виховну роботу, надзвичайно важливим на цьому етапі для вчителя є використання місцевого етнографічного матеріалу, оскільки у цьому випадку ефективність проведеної роботи буде багато вищою. Адже учні за таких умов мають можливість спостерігати за реальними процесами, що відбуваються довкола них, вчаться цінувати здобутки близьких їм людей, безпосередньо включаються у пошукову роботу, виконують елементи наукових досліджень.

Народні традиції завжди виконували важливу педагогічну функцію, тому стає дедалі очевиднішим, що без засвоєння учнями цінностей національних традицій (їх сутності, особливостей відродження, збереження, примноження) не можна виховати повноцінне покоління, здатне побудувати демократично гуманне суспільство.

На сьогоднішній день науковим дослідженням особливостей народної вишивки Дрогобиччини системно займаються викладачі кафедри декоративно-ужиткового мистецтва та основ дизайну Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Особливу наукову цінність мають опубліковані праці Мирослави Кот. У них уперше подано наслідки всебічного дослідження вишивок Дрогобиччини, Франкового краю, які вважають самобутнім відкриттям у вітчизняній мистецтвознавчій науці.

Нажаль, ці здобутки недостатньо популяризовані у друкованій продукції серед вчителів трудового навчання загальноосвітніх шкіл. Дане дослідження повинне частково заповнити цю прогалину.

АНАЛІЗ ТВОРЧОСТІ МИРОСЛАВИ КОТ

Проблема дослідження особливостей культури кожного народу є однією з найскладніших і завжди актуальних проблем. Збір та популяризація інформації стосовно життя і творчості істинних подвижниць, що не дозволили загинути старовинним ремеслам, про долю захоплених своєю працею людей, про майстрів, що присвятили улюбленій справі все життя і зробили надзвичайно багато для збереження самобутнього народного мистецтва – крайня рідкість, оскільки мало хто з дослідників береться за таку важку і скурпульозну працю. А тому наша історія втрачає незаслужено забуті імена людей, що вартують пошанування.

Українське вчительство дало з-поміж своїх рядів немало ентузіастів, які поряд із педагогічною діяльністю вносили історичний вклад у розвиток науки, декоративно-ужиткового мистецтва, музейництва. Прикладом такої діяльності є Мирослава Петрівна Кот – людина, котра не тільки душею вболіває за національне мистецтво, а й власним життям і творчістю додає йому наснаги та оптимізму.

Проведена нею робота стала передумовою організації кафедри методики та історії народних художніх промислів (першої на Україні в структурі педагогічно-індустріальних факультетів). Очолюючи кафедру, Мирослава Петрівна проводила різну за формами і методами роботу з комплексного дослідження народного декоративного мистецтва України. Основний акцент – дослідження художніх особливостей вишивок Бойківщини. Опубліковані статті, каталоги, методичні розробки, програми, виступи на конференціях, семінарах Мирослави Кот – це наукове обґрунтування її знань, ідей, задумів та їх творча реалізація, здійснення у вишитих виробах.

Мирослава Кот – заслужений майстер народної творчості, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, одна з провідних вишивальниць України, педагог з оригінальним досвідом методики навчання вишивати – без сумніву є однією з тих мистців, які

своєю творчою натхненною працею завойовували і утверджували славу українського вишивального мистецтва.

Окремі згадки про мистецьку діяльність Мирослави Кот як вишивальниці знаходимо у періодичних виданнях Львівської області [5;8;14;16;22;25] та закордонних виданнях [3;15;18-20;24], довідниковому виданні Є. Шудрі [23], рецензіях на виставки [4], журналах Національної спілки майстрів народного мистецтва України [1].

Здобувши педагогічну освіту на фізико-математичному факультеті педінституту імені Івана Франка у Дрогобичі, працювала сільською вчителькою, понад чверть століття віддала роботі зі студентами-математиками. І весь час не забувала ні на мить про своє друге покликання – створення нових візерунків для одягу, рушників, скатертин, серветок.

З 1982 року вишивання за народними взірцями стало початком її неперейденної творчості. Вона заснувала секцію народної вишивки на факультеті громадських професій педінституту. Вишивала на основі аналізу й синтезу українських народних джерел. За дев'ять років понад 500 студенток вивчало в майстрині мистецтво низинок і хрестиків, мережок і стебнівок, занизування, зернового виводу, курячого броду, лічильної й художньої гладі. Майбутні педагоги засвоїли різні види техніки української вишивки, орнаментальні особливості, місцеву своєрідність. Словом, стали справжніми майстрами.

І як наслідок – виставка робіт студентів 1985 року в Музеї народної архітектури й побуту у Львові – рушники, серветки доріжки, наволочки, блузки, сорочки, оздоблені вишивкою притаманною багатьом областям України. В 1990 році – виставка в павільйоні „Народні художні промисли” наВДНГ України. Згодом – у Музеї народної архітектури й побуту, на Республіканському фестивалі „Хортиця” (1991 р., Запоріжжя), в Палаці культури „Україна” під час урочистостей, присвячених державному святу проголошення Незалежності в 1991 р.; на українсько-канадській конференції

вчителів-україністів (1991 р., Дрогобич), під час відзначення 900-річчя Дрогобича, на Міжнародних бойківських фестинах.

Виставки студентських праць у Києві і Львові спричинилися до великого успіху майстрині та її учениць: п'ятнадцятеро з них були прийняті до Спілки народних майстрів України. Проведена робота стала передумовою створення у Дрогобицькому педінституті першої в Україні кафедри методики й історії народних художніх промислів, яку очолила Мирослава Кот.

У 1993 році кафедра звітувала в Музеї українського декоративно-прикладного мистецтва (Печерська лавра, м. Київ), а одразу після повернення зі столиці показала свої вишивки перед учасниками Міжнародного фестивалю сучасної української пісні „Марія”, що відбувався у Трускавці. Цього ж року кафедру було перетворено у фахову на інженерно-педагогічному факультеті. На кафедрі глибоко вивчають традиційну вишивку Дрогобиччини – бойківську. Давні й сучасні зразки, відновлені стараннями майбутніх педагогів, склали колекцію рушників, серветок, наволочок, блузок під назвою „Дрогобицькі самоцвіти”. Це й показ майбутнього музею вишивки в інституті, й матеріал до альбому „Вишивка Дрогобиччини: традиції й сучасність”.

Під керівництвом Мирослави Петрівни було досліджено й узагальнено питання, про які донині ніхто із знавців української народної вишивки не писав. Упорядковано словник народних термінів, узгоджених із символічним змістом переважних мотивів; простежено відповідні архаїчні дари місцевої вишивки та вишивки Полісся, Лемківщини; розкрито своєрідні, досі не описані види техніки вишивання. Часто після десятків уривків-спроб вдається знайти, розробити новий зразок, який би пасував задумам та якому притаманні традиційні ознаки вишивок певних куточків України.

Кот Мирослава Петрівна працює в усіх жанрах народної вишивки, її творчий доробок – близько 200 видів бойківських, гуцульських, полтавських мережив і вишивок, її рукотворні дива поповнили колекції кількох музеїв України, їх знають численні шанувальники за кордоном. Великий успіх мали виставки дивовижних робіт у США в м. Чикаго та Канаді в м. Торонто,

експозиції в музеї провінції Онтаріо в інституті св. Володимира. У 1995 р. було влаштовано виставку в США, в галереї ЕКО (м. Детройт).

Рухає подвижницькою діяльністю Мирослави Петрівни прагнення, яке витокми своїми сягає глибин історії: показати українську жінку в її споконвічній красі й умінні. Не дати загинути цьому таланту, який так чи інакше відбивається в душі кожної українки від самого народження, – ось яка зараз турбота. Не загубити нитку українського роду, частки повнокровної історії нашої держави. Найбільша гордість Мирослави Петрівни – це те, що її учні стали на шлях відродження давніх традицій, зрушують напівзабуту царину нашої культури.

Про успіхи свідчить той факт, що запозичувати приїжджають до Дрогобича педагоги з інших країв: викладачів кафедри щоразу запрошують на фольклорні свята й виставки. Нині кафедра здійснює фахову підготовку із двох спеціальностей: „Трудове навчання і прикладна творчість” та „Трудове навчання і професійне навчання”, якість вихованих умінь та навичок підтверджують залікові роботи, які щорічно показують студенти на факультетській виставці, та знайомство з виготовленими костюмами. На кафедрі щорічно успішно захищають дипломи мистецтвознавчого й методичного напрямку.

Вишивка, наука, математика – ці три слова із глибоким потаємним змістом лежать в основі, яка дає змогу якнайповніше характеризувати багатогранну дослідницько-творчу діяльність Мирослави Кот.

Вишивка – це той пласт духовно-мистецької культури України, який під силу зрушити у взаємоузгодженості суміжних галузей наук і професійно-творчого досвіду самих творців. Ці чинники – правдиве підґрунтя для роздумів, характеристики, огляду наукових досліджень, творчих успіхів і педагогічного вміння – навчання молоді.

Витоки, природа діяльності Мирослави Петрівни Кот впливають із батьківсько-материнського роду, народної науки жити згідно з християнською мораллю, невтомно працювати, від незрадливої любові до України, до ідеалу

краси – народної вишивки. Мирослава Петрівна пояснила: "Як почала вишивати в дитячі роки, так і вишиваю до сьогодні, бережу мамину науку вишивку як красу помислів, душі нашого народу". І така вже реальність, що Мирослава Кот ніколи її не цуралася, не переставала вишивати й була в постійному захопленні величавою красою української вишивки.

Нелегка стежка її життя і творчості. Довелося пережити воєнні лихоліття, труднощі переїздів, всілякі незгоди...

Народилась 10 травня 1933 року в місті Варшаві. Батько родом з Бойківщини, мама – лемкиня. В 1943 році родина переїхала до Дрогобича, де вчилася, закінчила педагогічний інститут імені Івана Франка. Здобувши вищу освіту, стала працювати викладачем математики кафедри математичного аналізу (1962-1990 рр.). В 1982 р. на факультеті громадських професій заснувала секцію народної вишивки, а в 1991 р. очолила першу в Україні кафедру методики й історії народних художніх промислів. Мирослава Кот (з 1994 року доцент кафедри) завжди прагнула проводити роботу із дослідження народного декоративного мистецтва. Основний наголос припадав на вивчення художніх особливостей вишивок Бойківщини. Знайомилася з музейними збірками, приватними колекціями, архівними матеріалами, описувала польові відомості, занотовувала місцеві назви узорів, давніх технік бойківського вишивання, які використовували мистецтвознавці й етнографи. Особливу наукову цінність мали опубліковані праці Мирослави Кот. У них уперше подано наслідки всебічного дослідження вишивок Дрогобиччини, Франкового краю, які вважають самобутнім відкриттям у вітчизняній мистецтвознавчій науці.

Її статті, каталоги, методичні розробки, програми, виступи на конференціях, семінарах – це наукове обґрунтування знань, задумів та їх творче здійснення у вишитих рушниках, ансамблях одягу, сорочках, скатертинах; у педагогічно-навчальній, освітньо-пропагандистській діяльності.

У своїй творчості, багатогранній науково-дослідницькій роботі Мирослава Кот ніколи не відступає від правди, володіє глибоким розумінням

традиційного народного мистецтва. Вона в систему наукових знань про вишивальне мистецтво включає відомості з історії, християнської етики, народної естетики, вірувань, звичаїв, обрядів і повір'їв; із філософії, математики, законів геометрії, про яку кажуть, що вона пронизує весь світ. Особливу увагу звертає на дослідження про орнамент, загальні методи зображення графічною лінією сонця, місяця, небесних зірок, землі, людини, дерев життя, на композицію, колорит, ритм, обсяжне співвідношення, гармонію й інше, тобто цілісність художньо-виражальних вишивальних засобів. Важливий критерій істини щодо вишивки Мирослави Петрівни Кот – це її особистий почерк, легкість і вправність руки під час різновидного стелення численних стібків вишивання, її висока культура технічного виконання дає підстави зрозуміти, відчути кожен стібок у створенні високомистецьких орнаментальних композицій. Мирослава Петрівна володіє тонким відчуттям передбачення, як вишити, подати графічну лінію-домінанту, долю в зображенні окремих мотивів, складних стрічкових, концентричних, сітчастих композицій тощо. Власне, досконале володіння Мирославою Кот найтоншими відтінками різних технік вишивання, якими славиться Україна в усьому світі – це той ключ для відчуття часто нерозгаданих, прихованих таємниць її індивідуальної мистецької палітри. Недаремно в народі кажуть про таких людей, що їм “Талант Богом даний”.

Високо оцінені й описані у часописах, виданнях, газетах персональні виставки Мирослави Кот у США (м.Чикаго, Нью-Йорк, Детройт), Канаді (м.Торонто: 1994, 2000, 2001, 2006, 2007). Її авторські роботи бачили музеї України, Росії, США й Канади. Захоплено пройшли в м. Торонто й інших містах Канади і США знайомства з її книжкою “Вишивка Дрогобиччини: традиції й сучасність”. Це стало своєрідним святом бойківської вишивки, що влаштували Союз Українок США й Канади, Ліга українських жінок, громади, сестри українських церков, недільні школи.

Мирослава Кот отримала заслужене визнання і славу у світовому засязі. Про неї писали й пишуть науковці, етнографи, мистецтвознавці, педагоги,

фольклористи, художники, Журналісти в Україні і світі. Автори публікацій використали різні методи дослідження, пізнання творчості Мирослави Кот: опис, зіставлення, синтез, узагальнення тощо. Складається враження, що немає меж у різних питаннях їх аналізу, бачення, оцінки вишивок, педагогічно-навчальної, дослідницької роботи Мирослави Кот, та в усіх єдина думка – висока оцінка цієї значущої творчої людини, що свято береже, примножує, несе в майбутнє феномен української народної вишивки.

Гідна подиву її багаторічна робота над здійсненням задумів – показати світові вершини мистецького хисту українських жінок у вишивках сорочок. Понад 30 років вона вивчала наукові дослідження етнографів і мистецтвознавців, професійно збирала матеріали про найтипівіші вишиті жіночі сорочки з усіх областей, районів і сіл України та з'ясовувала мистецьку сутність їх місцевих відмінностей, постійно вишивала, навчала всіх, хто бажає вишивати й по-новому розглядати традиційні узори на жіночих сорочках і сукнях.

На підставі досліджень, вивчення художніх особливостей саме вишивок на жіночих сорочках Мирослава Кот добирала відповідні нитки, матеріали, тканини, конструював моделювала, викроювала, шила, мережила, прагнула досягти звучання узорів як коштовних самоцвітів. Вона зробила науково-каталожний опис усіх вишитих сорочок, переглянула зібрані про них етнографічно-історичні відомості. І як наслідок – подане нею до друку історико-мистецтвознавче дослідження вишитих жіночих сорочок із фахово підготовленими ілюстраціями. Це найперша спроба панорамно показати нововишиті жіночі сорочки на основі багатющих мистецьких традицій з їх численним розмаїттям.

Багатогранна дослідницько-творча діяльність Мирослави Петрівни Кот викликає подив, захоплення, шану й гордість. Вона радо ділиться своїми знаннями. Відомо, що впродовж десяти років їй випало співпрацювати з вишивальницями Канади, Америки, з багатьма українцями, які шанують народну вишивку. До неї приїжджають за обміном досвіду вчителі з інших

областей України, сусідніх держав. Так, на VI Міжнародному конгресі українців у м. Донецьку 28 червня – 1 липня 2005 р. організували виставку вишивок Донецького краю. У рушниках, ансамблях одягу, жіночих і дитячих сорочках виразно відчутні традиції вишивального мистецтва України – козацької держави. У виданих у м. Доньку методичних посібниках із рецензіями Мирослави Кот міститься цінний мистецтвознавчий й методичний матеріал щодо дослідження і подальшого розвитку особливостей південно-східної вишивки.

Мирослава Кот знаходить спільну мову з учителями й учнями. Поради, вишивання й шиття постійно проходять сьогодні в хаті Мирослави Кот – у хаті-музеї, в хаті-світлиці, в хаті-постійно діючій майстерні.

В її сорочках давні традиції вишивок оновлені, осучаснені. Вона зуміла зберегти найтипівіші традиційні ознаки, самобутність, неповторність у світі вишивального мистецтва – важливої царини національної культури.

Така збірка вишитих жіночих сорочок викликає захоплення у музейників-фахівців щодо методів їх показу й детального огляду. До майстрині часто приходять художники, професійні модельєри... Всіх цікавить широкий погляд Мирослави Петрівни на жіночу сорочку, її багатодійову, духовно-мистецьку сутність як на частину одягу, найближчого до тіла й душі людини, її охоронця, виразника понять – людина, її двійник, її образ.

В червні 2006 року у приміщеннях виставкового залу Музею „Дрогобиччина” (м. Дрогобич) відкрилась виставка робіт Мирослави Кот. Вона має статус постійно діючої. Таке визнання з боку місцевої влади й дирекції музею не випадкове: воно заслужене роками педагогічної і творчої праці.

А за зібрання колекції старовинних бойківських орнаментів одягу мисткині присуджено обласну премію імені Анатолія Вахнянина в галузі культури, літератури, мистецтва, журналістики й архітектури в номінації „Народна творчість”. Урочисте вручення диплома відбулося 28 грудня в Палаці м. Львова. Ще в 1993 році, коли відкрилась виставка вишивок (сорочок, рушників, декоративних доріжок тощо) Мирослави Петрівни Кот і її учнів у

Державному музеї українського народного декоративного мистецтва на території Печерської Лаври (м. Київ), голова Національної спілки майстрів народного мистецтва України Володимир Прядка, оглянувши показані твори, мовив: "Слава древньому Дрогобичу!" Це справедливі слова про досягнення таких людей як Мирослава Кот, бо ж їх талант і праця – життєдайні сили нашої нації.

У 2008 році про життя Мирослави Кот вийшла книга спогадів «Мирослава Кот: краса й талант» [10].

ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ НАЗВ У ВИШИВЦІ ЕТНОГРАФІЧНОГО РЕГІОНУ ДРОГОБИЧЧИНА

У кожній області, районі, селі є своє коло улюблених мотивів орнаментів. Знання особливостей етнографічного району становить собою міцний фундамент для вивчення народних промыслів, робить це вивчення більш органічним. Це, звичайно, не виключає виходу на загальноукраїнську проблематику.

Дослідники української народної вишивки обґрунтовано стверджують, що вишивка Бойківщини виступає досить своєрідним художнім явищем в українському народному мистецтві. Їй притаманні основні риси, які характеризують українську вишивку загалом. Вони виявляються в подібності орнаментальних мотивів, прийомів композиційної будови і колориту. Вишивка Бойківщини характеризується багатством локальних особливостей і великою різноманітністю орнаментів.

Для вишивки Дрогобиччини характерні переважно бойківські візерунки. Це стосується і крою традиційної сорочки. Саме на півдні Дрогобиччини була домінуючою тунікоподібна сорочка (безустановка) з суцільним рукавом. Поряд з таким типом тут шили і сорочки установкові, в яких рукав з плечовою частиною з'єднувався установкою. Сорочки були переважно короткими і носилися із спідницею («підшивка», «подолок», «фартух»). Характерною рисою всіх сорочок є декоративне оздоблення – збирання в брижі. При цьому використовували специфічний стібок для нанесення орнаментальних мотивів не на гладку тканину, а на дрібні, густо зібрані складочки типу рубців. Крім брижування, в жіночих сорочках вишивались хрестиком установки, комірці і манжети. Найскладнішою була вишивка на установках. А вишивки на манжетах, по з'єднувальному шву рукавів і передній частині стану повторювали мотиви установок. Під час вишивання сорочок враховувався вік жінки, її сімейний стан. Найбагатше оздоблювалися дівочі та весільні сорочки.

У розробці орнаменту місцеві вишивальниці зуміли створити безліч варіантів зображення різних елементів, мотивів, форм.

У нашому дослідженні використано матеріали Дрогобицького краєзнавчого музею (ДКМ), зокрема плахти, подаровані музею Софією Швадчак (с. Рихтичі Дрогобицького повіту) та Ольгою Швадчак, ученицею I курсу вчительської семінарії (1931 р.).

Геометричний орнамент найлегший, композиційно він складається з простого чергування фігур та рядів, розміщених по горизонталі, вертикалі або діагоналі. Тут переважають ромби («колісний» табл. 1) квадрати, трикутники, прямі та ламані лінії, зигзаги, крапки, хрестики (табл. 2, 4, 5).

Найбільш відомий геометричний орнамент, який утворюється із простих лінійних мотивів, прямих і скісних, ламаних і зубчастих. Типовим для Дрогобицької вишивки є декорування прямолінійними простими мотивами (використовуються як прямі, так і скісні стібки) одягу по швах – це давня слов'янська традиція, яка збереглася до наших днів. Прямі лінії, виконані скісними стібками, називали «цирка», «плетюга»; в залежності від ширини лінії – «плетюга велика» і «плетюга мала»; викінчення краю манжет («дудів») обметувальним швом стібками різної висоти у вигляді трикутників – «зубкова обмітка».

Особливого поширення набрав мотив ламаної лінії («кривулі» табл. 2): «кривулька хрещата», «перехресні кривки», «венена кривулька», «кривулька купкова», «кривулька купчаста».

У місцевих назвах мотивів часто використовували лічбу (табл. 1): «штири хрестикові купки», «на задвійну кривульку», «купки по під сім».

У вишивках XIX ст. мотив «кривулі» виступав як самостійний єдиний мотив орнаменталізації. Поступово він ускладнювався, доповнювався іншими мотивами і став використовуватися як «додаток», «завертка» при обрамленні основної центральної частини візерунку.

«Кривулі» вишивали одинарними або попарними рядами. На погрудниках і рукавах жіночих сорочок часто вишивали по 6-8 рядів «кривульок».

Серед численних простих орнаментальних мотивів як один з ведучих виділяється квадрат. Вишивальниці Дрогобиччини розробили багато варіантів його обрамлення (табл.5).

Найпоширенішою фігурою в орнаменті вишивки є ромб з різноманітними варіаціями: подовжені сторони, перехрещування діагоналей, приєднання до вершин великого ромба маленького ромбика або різкоподібних фігур. Найчастіше ромб створює основу композиції, але він може бути і доповненням до інших мотивів.

Серед вишивок Дрогобиччини зустрічається сітчаста композиція («в гратки» табл. 9), основним рапортом якої є ромб або квадрат, що утворює прямокутну чи діагональну сітку, її віконця заповнені дрібнішими геометричними фігурами.

Якщо специфікою орнаментального мотиву «курячі лапки» в українській вишивці є трипалість зображення, то у вишивці Дрогобиччини під цією назвою зображають стилізовано-прямокутні або трикутні елементи в дзеркальному відображенні (табл. 3): «колаті лапки», «курічі лапки», «лапкове». Рідше вони спрямовані назустріч один одному, мають не дзеркальну, а інші види симетрії («лапкові кола»). Таке зображення відповідає мотиву «баранячі роги». Подібні спіральні візерунки зустрічаються і під іншими назвами: «ваголи», «лучені гачки», «гейсики» (табл. 9).

Стилізовані замкнуті кола у місцевій вишивці називалися «колічка», «лапкові кола», «колочка» (табл. 3, 4).

«Хрести» – народні назви найпоширеніших мотивів української народної орнаментики, що сформувалися в період неоліту. Специфічним для цього мотиву є дзеркальна симетрія чотирьох площин і, відповідно, вісна симетрія 4-го порядку. Від назви «хрести» утворилися похідні форми: «густо хрещикове», «хрещате», «квадрат хрестиковий» (табл. 5).

Серед назв орнаментів зустрічаються і такі, що відбивають місцевість (назву села), з якої вони походять (табл. 6): «комаренське» (с. Комарно),

«вацьське» (с. Вацевичі), «ріпчинське» (с. Ріпчиці). При чому, під однією назвою може проходити кілька візерунків.

Назви деяких орнаментальних фігур походять від назв господарських споруд, предметів побуту, інструментів і реманенту (табл. 9): «лучені гачки», «грабельки», «стовпковате». Місцеві назви домінуючого елемента, розміщеного в центрі фрагмента вишивки, перейшли на той чи інший орнамент: «скринькове» – ромби або квадрати, що утворюють прямокутники, «хрещикове», «стовпкате», «ягодове вишиття».

Рослинно-квітковий орнамент ширше почав використовуватися у бойківській вишивці з початку ХХ ст. Строгі геометричні форми зазнавали пом'якшеного окреслення, вільнішого трактування. Рослинний орнамент бойківської вишивки характеризується багатством і різноманітністю мотивів, живописністю їх зображення, продуманістю кольорових співвідношень – від простих – у вигляді хвилястого бігунця, до складних галузок. Характерним для вишивки Дрогобиччини є те, що згадані орнаментальні рослинні мотиви виконувались виключно червоними і чорними нитками з переважаючим чорним кольором.

Виділяється дво- і трилисник, але не як самостійний мотив, а переважно в різних поєднаннях з провідними мотивами. У мотиві «гілка» ритмічно чергуються відростки, листочки, плоди на пагоні прямої, вигнутої, хвилястої, зигзагової форми.

Особливою фантазією творчого вирішення позначені квіти, подані в основному у розгорнутому плані: чотири-, шести- і восьмипелюсткові. Їх серцевини – цяточки, круги, ромби, хрестики. Пелюстки мають заокруглене, серцеподібне, зубчасте окреслення. Різноманітна форма квітів: то вони витягнуті по вертикалі, то по горизонталі, деякі подані у профіль. В усіх зображеннях квіти є основними мотивами, які організують інші додаткові мотиви в певну систему. Характерним для мотивів «рожа», «цвітки», «малини», «вишня» є нечітка вираженість ботанічних ознак (табл. 7).

При розгляді окремих елементів і мотивів рослинного орнаменту вражає фантазія вишивальниць, які перетворюють реальний рослинний світ. Навколишня природа визначає види орнаменту («ягодове шиття», «дика тернова рожа»).

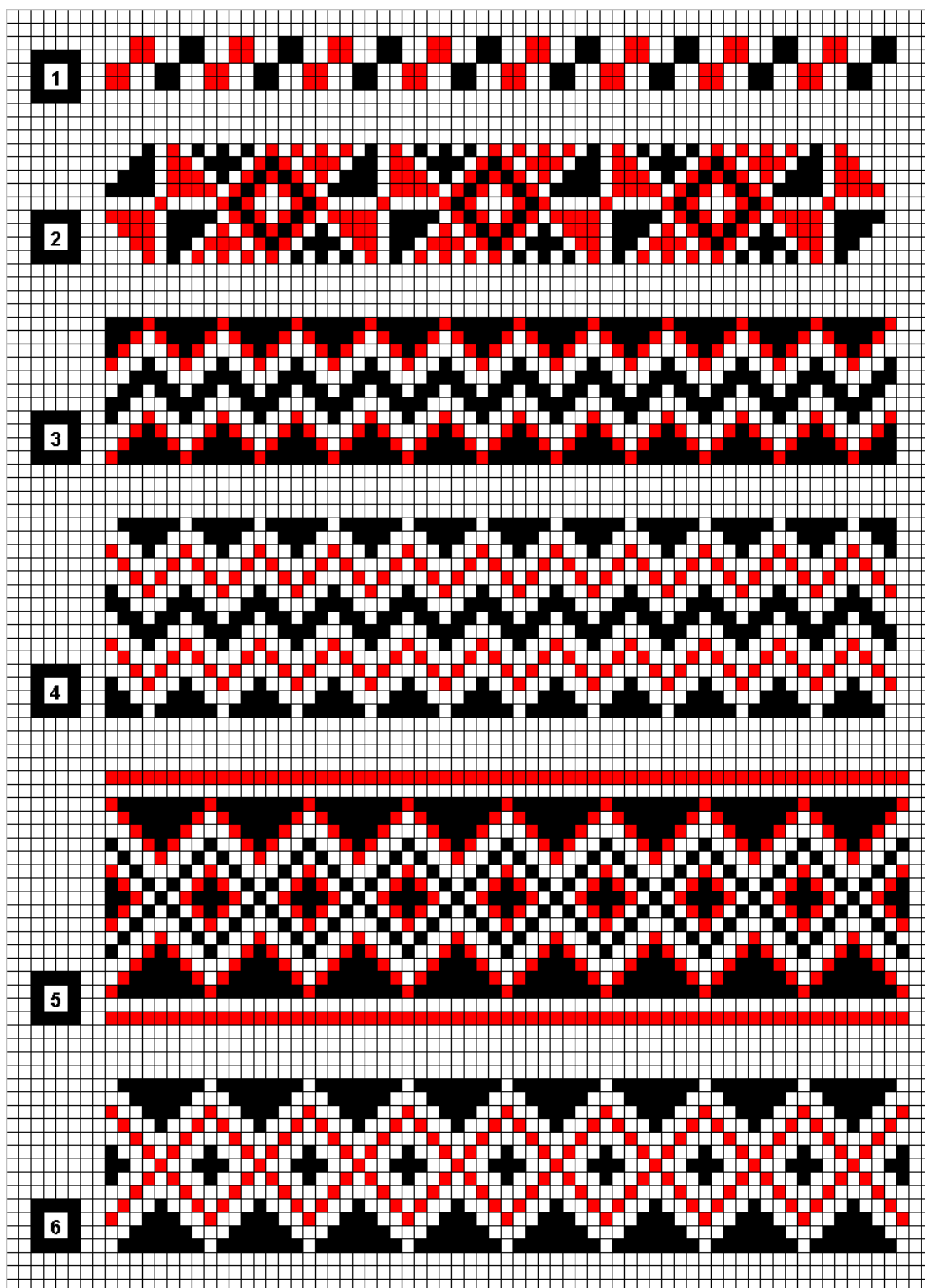
У вишивці Дрогобиччини трапляється поєднання геометричного орнаменту з рослинним і антропоморфним. Це відбивається і у назві фрагментів візерунку: «рожа і мотиль», «мухи з хрестами», «мушковате» (табл. 8).

Згадані орнаментальні мотиви виконувались на Дрогобиччині нитками чорного і червоного кольорів – кольорова гама цих візерунків є досить стримана. В ці кольори вкладено глибокий філософський зміст. Чорний колір відображає тяжку працю на неродючих прикарпатських ґрунтах. Червоний колір є кольором сонця, вогню і крові, що символізує життя, світло очищення, Поміж людей ходило повір'я, що червоний колір є захистом від наврочень, має магичну функцію, цілюще діє на людину.

Багаті художні традиції вишивки Дрогобиччини живуть і в наш час. Про нові тенденції в розвитку вишивки Дрогобиччини свідчать твори, експоновані на обласних та республіканських виставках. Сучасна вишивка Дрогобиччини характеризується строгою ритмічністю, лаконічністю орнаментики, сприймається як прикраса одягу і тканин побутового призначення, вдало поєднує хрестикове вишиття з мережкою. Але традиційна народна вишивка служить невичерпним джерелом в активній творчій праці сучасних вишивальниць.

Нами розроблено класифікацію бойківських візерунків за місцевими назвами, які представлено у таблицях Додатку А.

Таблиця 1. Варіанти мотиву «купки» та елементів лічби

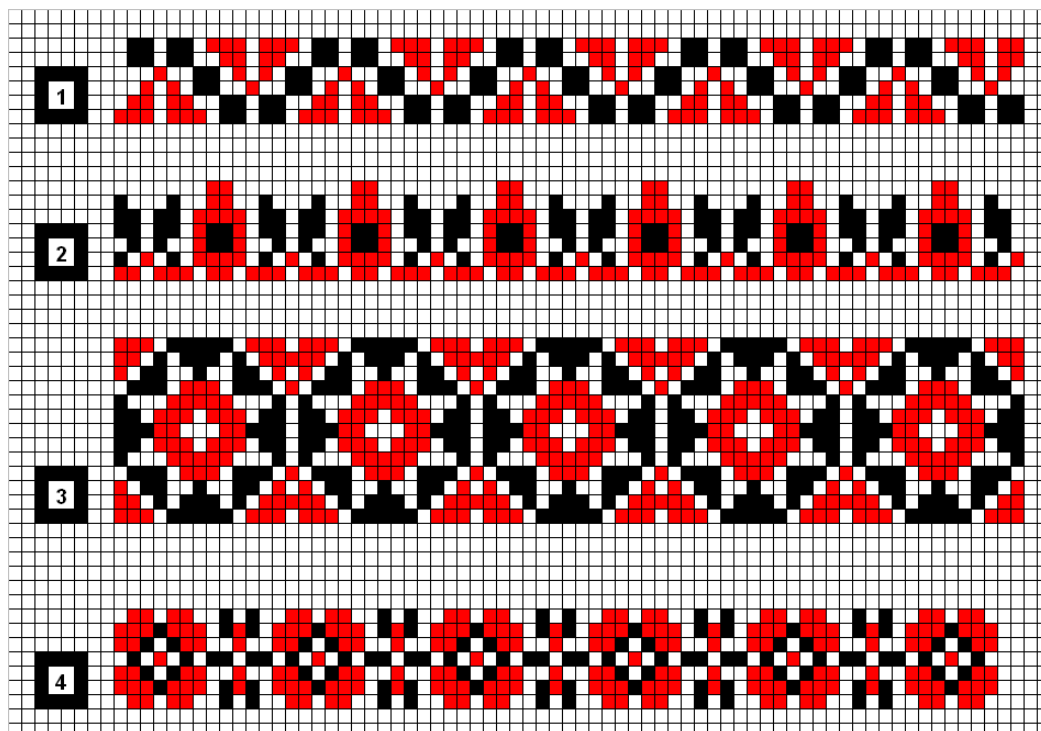
- 1 – штири хрестикові купки (с.Грушів);
- 2 – подвійно колате;
- 3, 4 – на задвійну кривульку (с.Ріпчиці);
- 5 – на купки попід сім;
- 6 – на колісий

Таблиця 2. Варіанти мотиву «кривулька»

- 1 – кривулька хрещата (с.Добрівляни);
- 2 – на кривульку, лантух (с.Грушів);
- 3, 4 – перехресні кривки (с.Грушів);
- 5 – кривулька купкова (с.Грушів);
- 6 – венена кривулька (с.Грушів);
- 7 – кривулька купчаста (с.Добрівляни);
- 8 – розцвіта кривулька.

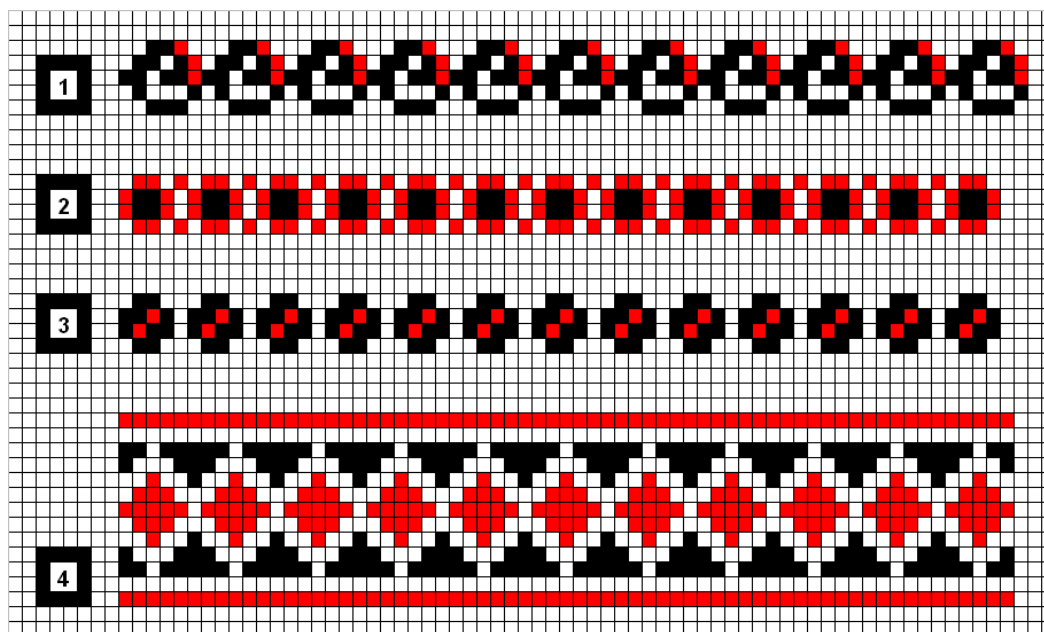
Таблиця 3. Варіанти мотиву «лапки»

1 – курічі лапки
(с.Грушів);
2 – колаті лапки
(с.Грушів);

3 – лапкові кола
(с.Грушів);
4 – лапкове (с.Грушів).

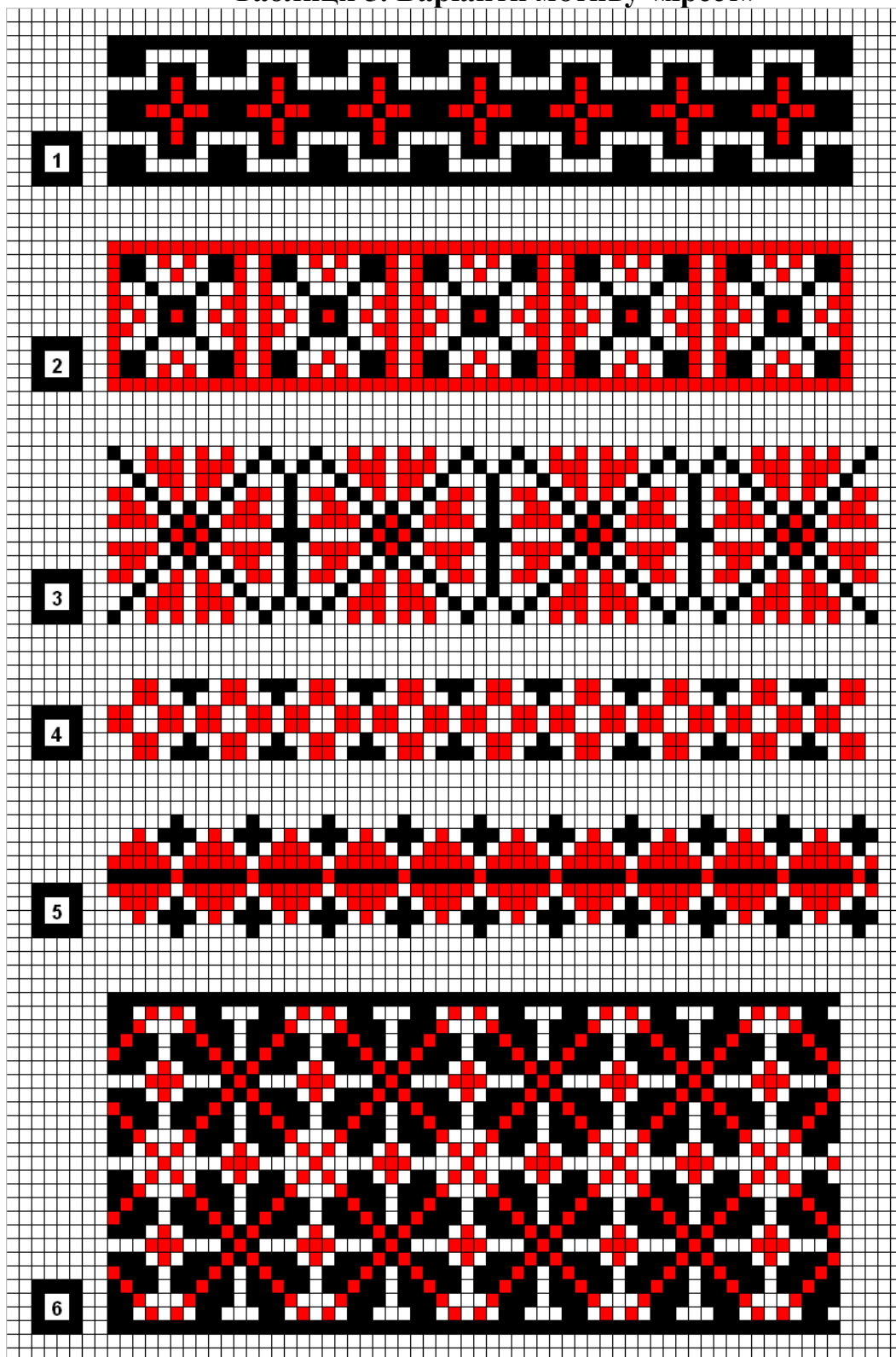
Таблиця 4. Варіанти мотиву «коло»

1 – колочка
(с.Добрівляни);
2 – колічка (с.Грушів);

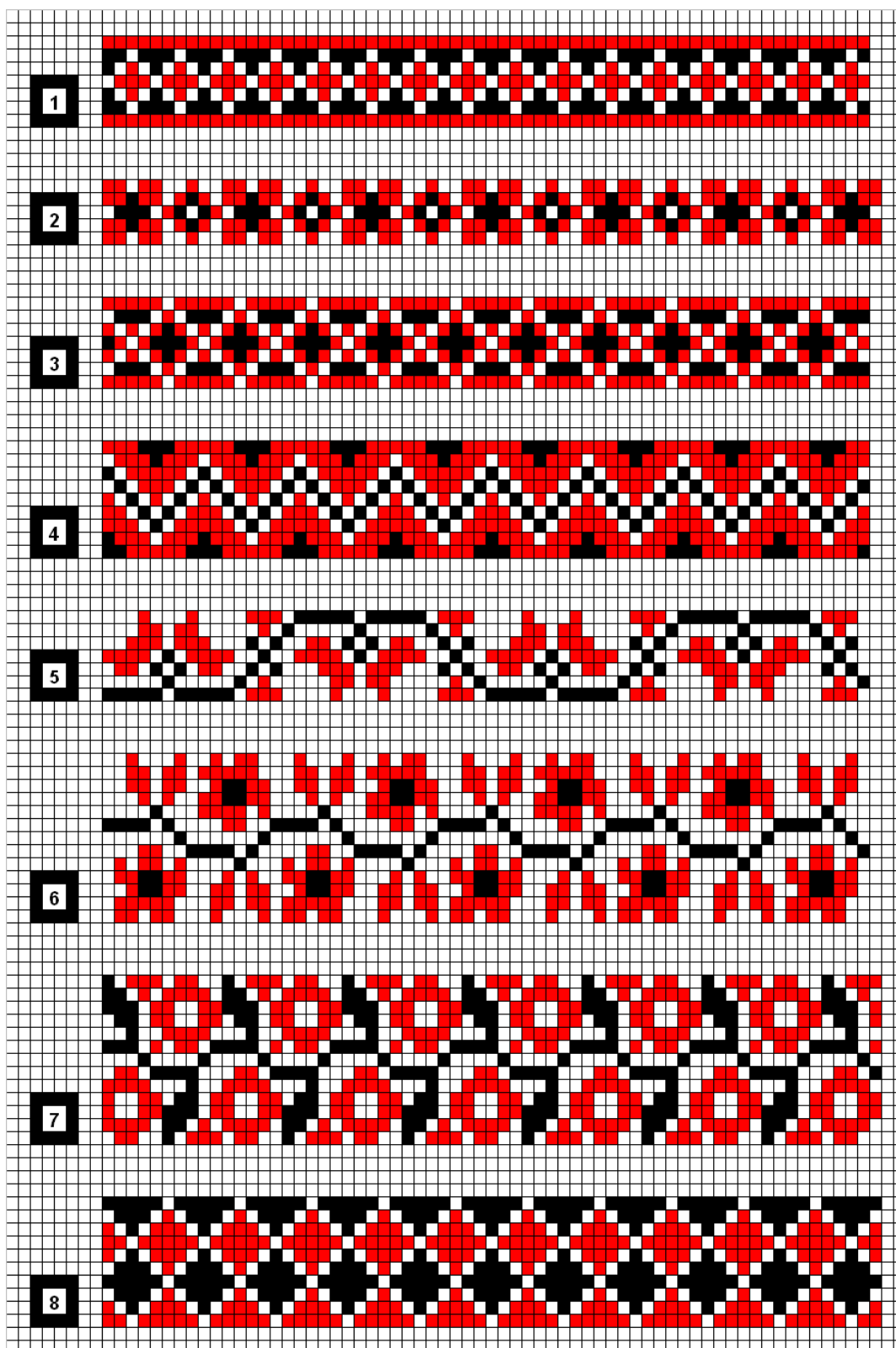
3 – купки;
4, 5 – на колісій.

Таблиця 5. Варіанти мотиву «хрест»

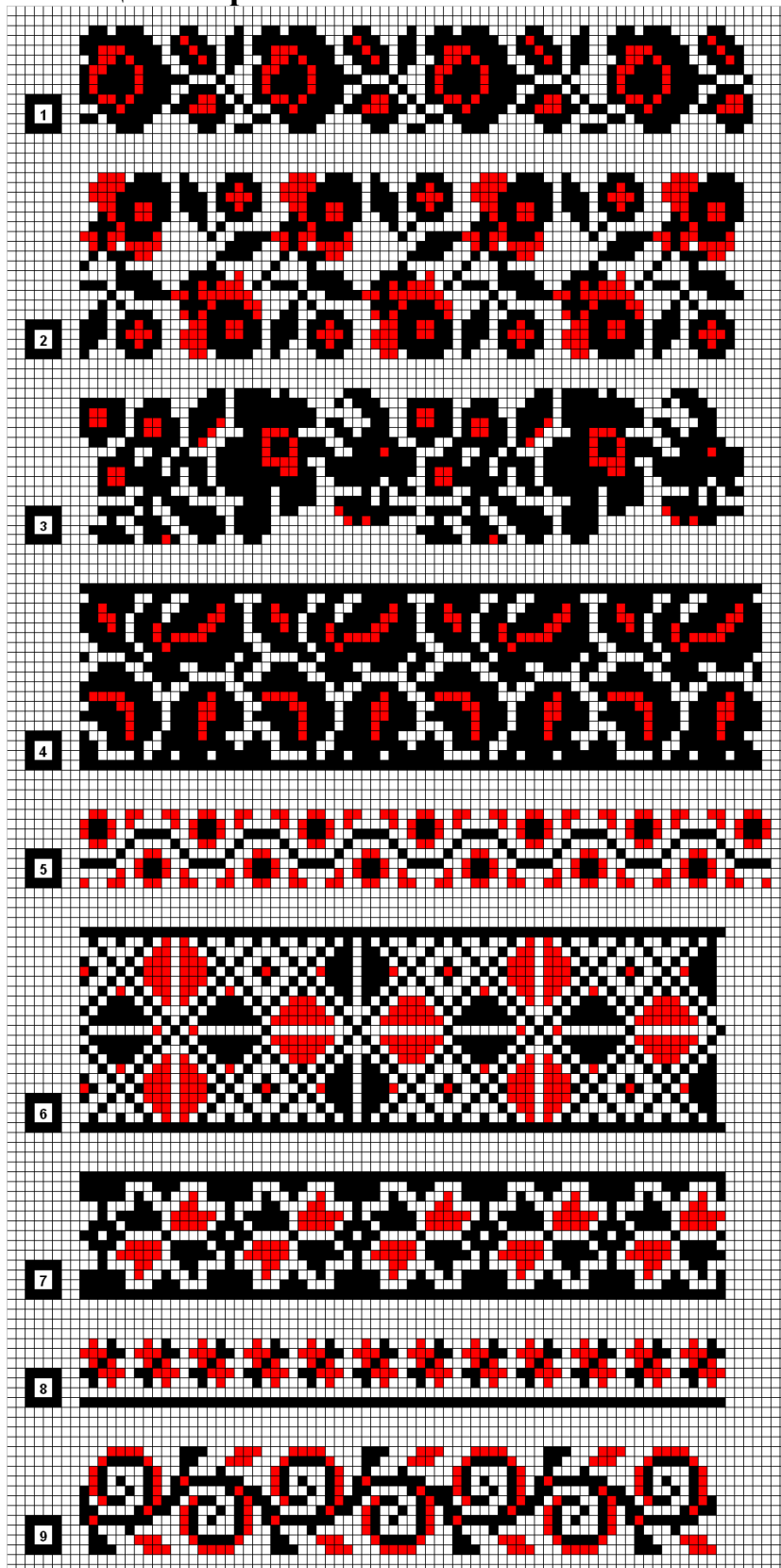
- 1 – грабелька (с.Добрівляни);
2 – квадрат хрестиковий (с.Грушів);
3 – хрещате (с.Грушів);
4 – хрести (с.Грушів);
5 – густо хрещикове;
6 – квадрати (с.Ріпчиці).

Таблиця 6. Варіанти місцевих назв візерунків за географічним походженням

- 1, 2, 3, 4 – комаренське, комарецьке (с.Комарно);
 5 – заліщенське (с.Залісся);
 6, 7 – вацьське (с.Вацевичі);
 8 – ріпчинське (с.Ріпчиці).

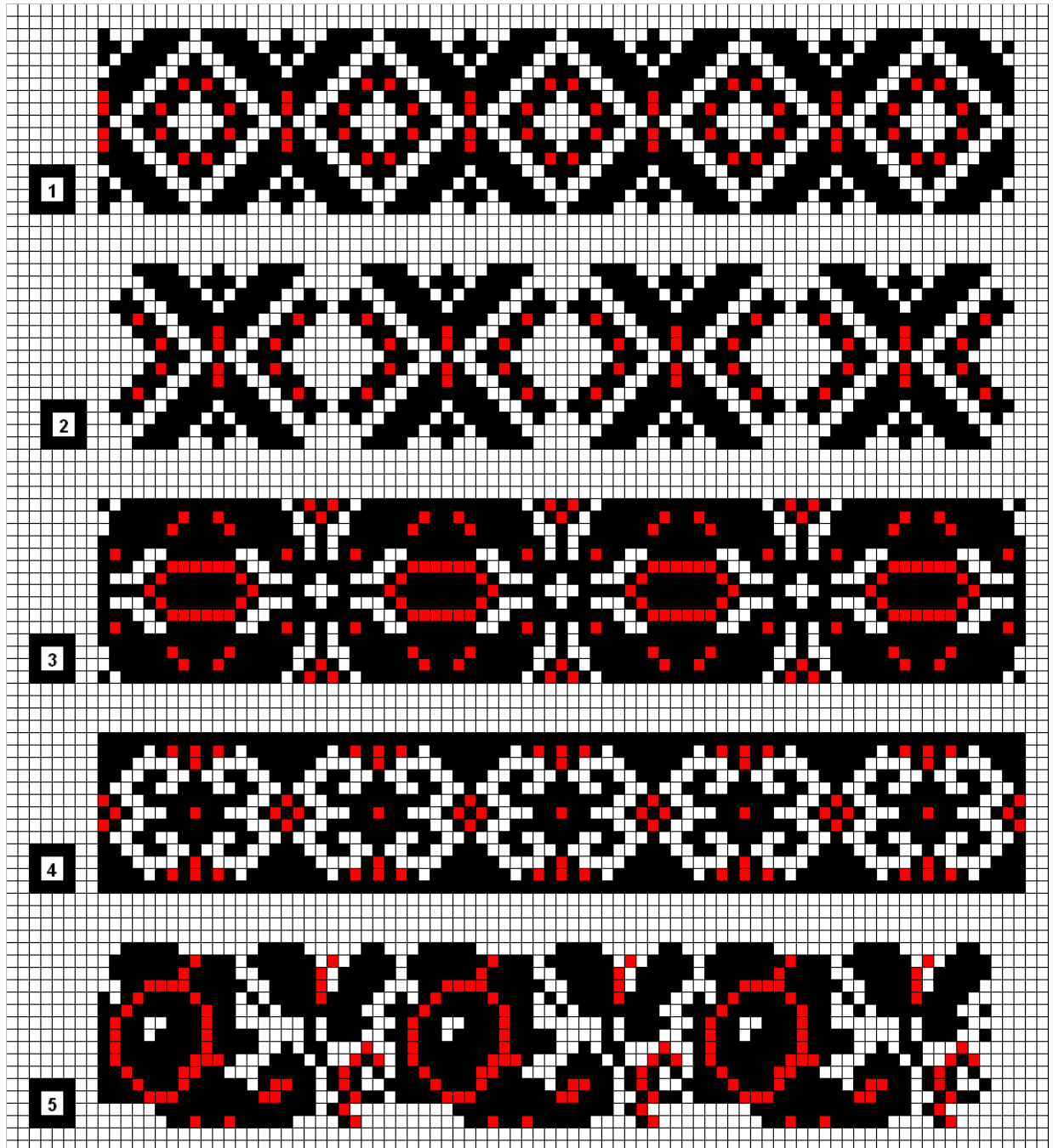
Таблиця 7. Варіанти мотивів «квітка» та «гілка»

- 1 – цвіткы (с.Добрівляны);
 2 – рожа, вишня;
 3 – дика тернова рожа, листкы малины
 (с.Дорожів);
 4 – ягодове вишиття (с.Ріпчиці);
 5 – гільовате (с.Грушів);

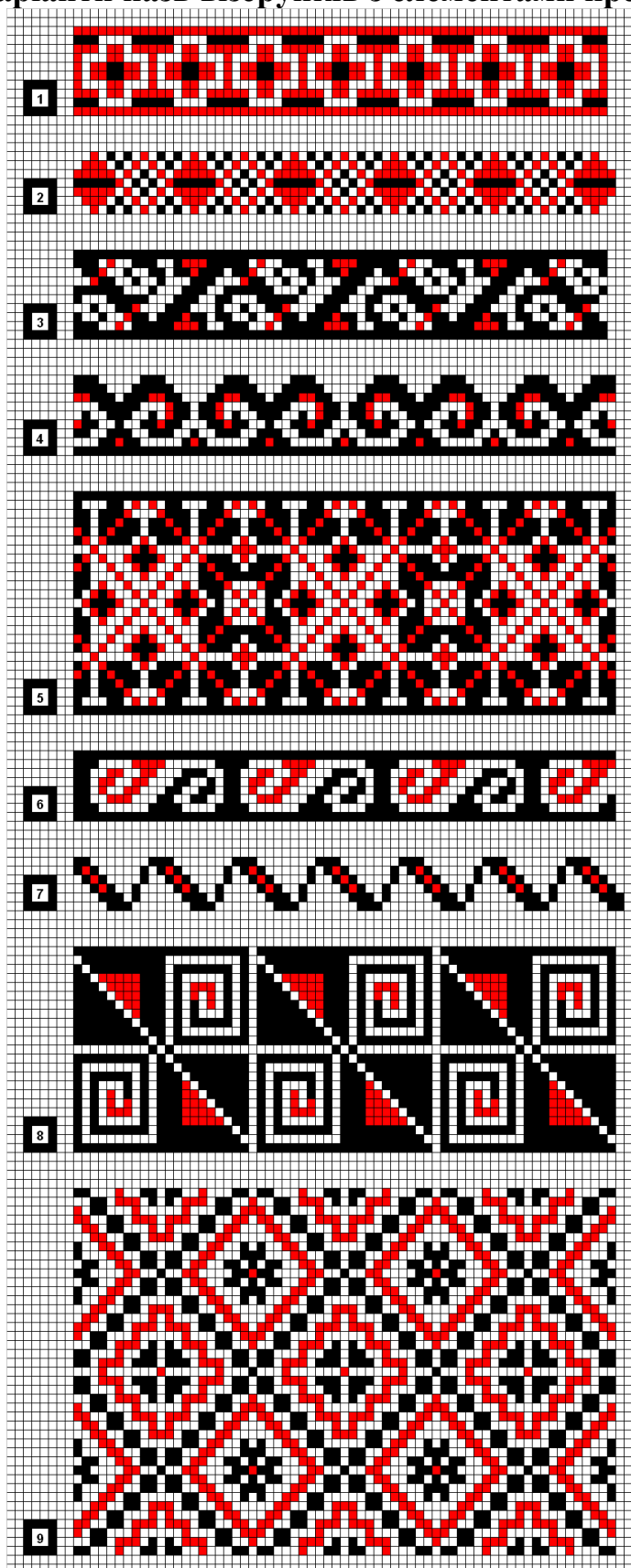
- 6, 7 – ружі (с.Меденичі);
 8 – ружі (с.Добрівляны);
 9 – листочки, мазурські кучері,
 полуфайки, файки подвійні
 (с.Волоща).

Таблиця 8. Варіанти поєднання геометричного орнаменту з
рослинним і зооморфним

1, 2, 3 – мухи з хрестами (с.Добрівляни);
4 – мушковате (с.Добрівляни);
5 – ружа і мотиль (с.Дорожів).

Таблиця 9. Варіанти назв візерунків з елементами предметів побуту

- 1 – стовпковате;
- 2 – решітка;
- 3 – фйчастий;
- 4 – фйки;
- 5 – вікна (с.Ріпчиці);

- 6 – гейсики (с.Дорожів);
- 7 – лучені гачки (с.Добрівляни);
- 8 – ваголи (с.Добрівляни);
- 9 – в ґратки (с.Добрівляни).

ОПИС КОЛЕКЦІЇ БОЙКІВСЬКИХ РУШНИКІВ „ДРОГОБИЦЬКІ САМОЦВІТИ”, ВИКОНАНИХ СТУДЕНТАМИ ДДПУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ МИРОСЛАВИ КОТ

Проводячи аналіз творчої діяльності Мирослави Кот, ми вже згадували, що у 1993 р. на огляд громадскості було представлено колекцію вишитих речей під назвою «Дрогобицькі свмоцвіти». Основою колекції стали рушники, декоровані місцевими візерунками. Їх виготовленню передувала глибока науково-дослідницька робота членів кафедри тоді ще історії художніх народних промислів. Саме ця колекція дозволила продемонструвати особливості вишивки даного краю та виділити її у окремий етнографічний комплекс. З часом частину предметів колекції було подаровано музеям України, Канади, Америки. Щоб зберегти матеріали цінних досліджень, ми описали вироби даної колекції, зокрема рушники. Опис ряду рушників було виконано за збереженими фотографіями.

Загальні рекомендації для виготовлення рушника:

Насамперед необхідно вибрати основний візерунок роботи. Він може бути самостійним візерунком, або складатися із ритмічного повторення смуг. Якщо взяти до уваги, що для вишивки Дрогобиччини характерний чорний колір із вкрапленнями червоного, то часто такі смуги розділяються вузькою мережкою, що робить роботу легшою, ажурнішою.

Основний візерунок вишиваємо від середини полотнища рушника симетрично вліво і вправо. Цей прийом використовується для того, щоб візерунок на рушнику з двох боків був симетричним. Цієї рекомендації не дотримуються у випадку використання рослинно-геометризованого візерунку.

Для створення чіткого контуру виробу на кінцях рушника дуже часто виконують вузький візерунок “завершку”, яка певним чином повторює елементи основного візерунку.

У колекції рушників Мирослави Кот практично всюди під завершкою виконано мережку “Подвійний стовпчик”. Цей прийом запозичено із оздоблення низу спідниць та подолків місцевих сорочок.

Оскільки візерунки в Дрогобицькій вишивці не є широкими, а розмір білого поля між кінцями рушника і основним візерунком не повинен перевищувати $\frac{2}{3}$ ширини основного візерунку, то ці поля у рушниках заповнювалися вузькими смужками вишивки як з елементів основного візерунку, так і смужками із звичайних декоративних швів (“вперед голка”, “кривулька”, “напівцирка” та ін.).

Цікаве рішення отримуємо при обрамленні вузького візерунку рядами найпростіших мережок (“розколений прутик”, “напівпрутик”).

Гармонійне завершення отримало поєднання таких технік, як настил по сітці та хрестикових візерунків. При цьому важливо, щоб елементи настилу по сітці гармоніювали з елементами вишивки основного візерунку або копіювали їх.

Після того, як вишито всі елементи на обох кінцях рушника, необхідно підігнути його краї. У рушниках Мирослави Кот краї оброблені циркою.

Опис рушників з колекції «Дрогобицькі самоцвіти»

Рушник 1 (див. Додаток Б).

Для виготовлення даного рушника викроюємо тканину розміром 142×42 см. Вишивка цього рушника складається із смуг настилу по сітці і хрестикового візерунку (див. Додаток Б, рис.1).

Основний візерунок (рис. 1.1) вишиваємо на відстані 18 см від нижніх кінців рушника. По обидва боки від нього виконуємо настил по сітці (рис. 1.2).

Центральну частину візерунка закінчуємо завершками (рис. 1.3), вишиваючи їх зверху і знизу в дзеркальному відображенні.

Щоб завершити композицію рушника, на нижніх його кінцях вишиваємо мережку “стовпчик” на відстані 1,5 см від краю рушника. З двох боків цієї мережки виконуємо цирку. Далі вишиваємо завершку з рис. 1.3.

Тепер підгинаємо краї рушника. Для цього спочатку потрібно виконати цирку по всьому його периметру на відстані 1 см від зрізів. Далі тканину, яка залишилась, два рази загнути і підшити.

Рушник 2 (див. Додаток Б, рис. 2).

Цей рушник вишитий на тканині розміром 145×40 см.

Основний хрестиковий візерунок (рис. 2.1) вишитий на відстані 26 см від нижніх кінців рушника. Завершки відмежовані від основної частини візерунка мережками “роздільний прутик” (для мережки витягуємо 3 нитки).

Поля тканини між двома вишитими смугами розділено рядком “звіздочок” (рис. 2.2). Цей рядок доповнено двома мережками “роздільний прутик” з циркую по краях. Ці дві мережки розміщені зверху і знизу візерунка “звіздочки”. І завершено цю смугу плетюгами з обох боків.

Таку ж смугу виконано над центральним візерунком.

По нижніх кінцях рушника виконаний ряд цирку. Зверху над циркую вишита мережка “стовпчик”. Дальше знову виконана цирку. Закінчує цю смугу завершка (рис. 3).

Краї рушника оброблені циркую і підігнуті на 1,5 см.

Рушник 3 (див. Додаток Б, рис. 3).

Розміри рушника 144×45 см.

Основний візерунок (рис. 3.1) вишитий на відстані 15 см від кінців рушника. Гармонійно доповнюють візерунок завершки під назвою “плетюг великий” (рис. 3.2), розміщуючись по обидва боки від основного візерунка.

Над центральним візерунком виконана завершка “плетюг великий” на відстані 9 см від нього.

Кінці рушника оздоблені мережкою “подвійний стовпчик”, з двох боків якої вишито цирку. Далше виконана завершка “плетюг великий”.

Краї оздоблені двома рядами цирку. Перший ряд цирку розміщений на згині країв рушника на відстані 1,5 см від всіх зрізів. Другий ряд цирку розташований на відстані 0,5 см від першого ряду. Підгин акуратно заправлений і закріплений за другий ряд цирку.

Рушник 4 (див. Додаток Б, рис. 4).

Даний рушник виконаний на тканині розміром 145×42 см.

Пропустивши 19 см поля тканини від кінців рушника, вишиваємо основний візерунок (рис. 4.1). Він складається з хрестикового візерунку і двох завершок, розділених від основного візерунку мережками “роздільний прутик”. Для мережки “роздільний прутик” витягуємо 2 поперечні нитки тканини.

На відстані 17 см від основного візерунка вишиваємо завершку (рис. 4.2), мережку “роздільний прутик” і повторюємо завершку в дзеркальному відображенні. Для мережки витягуємо 2 поперечні нитки тканини рушника.

Площини, які утворились між трьома вишитими смугами, розділяємо вузенькими рядочками, які складаються з: плетюги і мережки “півстовпчик” (нитки не витягуємо), вишитої з двох сторін плетюги.

Бічні краї підгинаємо 2 рази і закріплюємо з виворітного боку рушника. Нижні кінці рушника обробляємо двома рядами цирку. Перший ряд вишиваємо на відстані 1 см від зрізів, другий – на відстані 1 см від першого. По першому ряду цирку відгинаємо тканину на виворітний бік і підгин закріплюємо за другий ряд цирку.

Підігнувши кінці рушника, вишиваємо над другим рядом цирку мережку “стовпчик”, для якої витягуємо нитки в наступній послідовності:

1 витягаємо, 1 залишаємо, 2 витягаємо, 1 залишаємо, 1 витягаємо. Над мережкою вишиваємо ряд цирки і завершку з рис. 4.2.

Рушник 5 (див. Додаток Б, рис.5).

Щоб виготовити цей рушник, необхідна тканина розміром 144×42 см.

Композиція даного рушника складається з кількох рядів кривульок, розмежованих білим полем тканини і рядами мережки “роздільний прутик”.

Основний візерунок (рис. 5.1) вишиваємо на відстані 17 см від кінців рушника. З двох боків виконуємо завершки (рис. 5.2). Основну частину візерунка відмежовуємо від завершки рядами мережки “роздільний прутик”.

Далі вверх від вишитого фрагмента пропускаємо 10 см поля тканини і вишиваємо кривульку (рис 5.3). Над рядом кривульки вишиваємо мережку “роздільний прутик” і повторюємо цю кривульку в дзеркальному відображенні.

Ми одержали три вишиті смуги. Ці смуги розділяємо кривульками з рис. 5.4, тобто ці дві кривульки вишиваємо по середині залишених полів шириною 10 см.

І на завершення вишиваємо кривульку з рис. 5.4 над верхнім фрагментом з вишитих трьох основних смуг. Поля залишаємо стільки, скільки утворилось під ним.

По нижніх кінцях рушника вишиваємо мережку “стовпчик”. По краях мережки виконуємо цирку. Далі вишиваємо завершку (рис. 5.3).

Краї рушника обробляємо циркою. Вишиваємо 2 ряди цирки. Перший ряд розміщуємо на відстані 1 см від зрізів, а другий – на 0,5 см від першого. Краї рушника відгинаємо по першому ряду цирки і закріплюємо з виворітного боку за перший ряд цирки.

Кінці рушника підігнуті так само, лише між цими двома рядами цирки повинна залишитись відстань не 0,5 см а 1 см.

Рушник 6 (див. Додаток Б, рис.6).

Для цього рушника викроюємо тканину розміром 144×38 см.

Основний візерунок рушника складається з трьох однакових смуг хрестикової вишивки (рис. 6.1) і двох завершок (рис. 6.2), виконаних з обох сторін візерунка у дзеркальному відображенні. Всі ці фрагменти розділені мережкою “роздільний прутик”.

Середня частина основного візерунка розміщена на відстані 23 см від кінців рушника.

По нижніх кінцях рушника вишиті завершки з рис. 6.2 на відстані 0,5 см від країв рушника.

З двох боків вад основного візерунка розміщено смугу з хрестикового візерунка (рис. 6.3) і двох рядів цирки, розміщених зверху і знизу цього візерунка.

Нижня смуга ділить поле між основним візерунком і завершкою на кінцях рушника навпів. На такій самій відстані вишивається верхня смуга над основним візерунком.

Обробляємо краї рушника. Для цього виконуємо ряд цирки на відстані 1,5 см від зрізів. Підгинаємо тканину на виворітний бік і закріплюємо. Нижні кінці рушника просто підшиваємо на виворітний бік.

Рушник 7 (див. Додаток Б, рис. 7).

У основі цього рушника лежать два дуже прості орнаментальні мотиви: “квіточки” і “лапкові кола”.

Центральний візерунок складається з трьох смуг хрестикового візерунку “квіточки” (рис. 7.1), які розмежовані мережками “роздільний прутик” і смужками візерунку “лапкові кола” (рис. 7.2).

Центральна частина рушника розміщена на відстані 21 см від його кінців. Спочатку вишиваємо рядок квіточок з рис. 7.1, обрамляючи його мережками “роздільний прутик”. Між цим двома мережками вишивається цирка. Цей рядок мережок розміщений зверху і знизу візерунку “квіточки”. Далі виконуємо візерунок “лапкові кола” з рис. 7.2. І так само з двох боків вишиваємо рядок мережок. Наступний візерунок “квіточки” виконуємо по обидва боки вже вишитого фрагмента. І закінчуємо центральний візерунок рядочками цирки, вишитими зверху і знизу даного візерунка.

По нижніх кінцях рушника вишиваємо цирку, яка буде закріпляти торочки. Цирка розміщена на відстані 3 см від зрізу рушника. Далі виконуємо смугу лапкових кіл з рис. 7.2, над нею проходить ще рядок цирки.

Утворені дві смуги візерунків ділимо по середині рядком лапкових кіл з рис. 7.2, обрамлених двома рядами цирки.

Аналогічний рядок лапкових кіл виконуємо над центральним візерунком на такій самій відстані від нього.

Краї рушника підгинаємо мережкою. Виконуємо її так: відступаємо від зрізу 2,5 см, витягуємо 1 нитку і вишиваємо мережку “прутик”, затягуючи в прутик по дві нитки. При цьому закріплюємо підігнутий край тканини (на виворітний бік підгинаємо 1,5 см). Відступивши від вишитої мережки на 1 нитку, наступну витягаємо і на утвореній доріжці вишиваємо ще ряд мережки “прутик”, але прутики розміщуємо в шахматному порядку.

По нижніх кінцях рушника уже вишито цирку, яка має закріпляти торочки. Зайві поперечні нитки із залишеної тканини витягуємо і торочки готові.

Рушник 8 (див. Додаток Б, рис. 8).

Основний візерунок рушника складається з трьох однакових смуг хрестикового візерунку “ваголи” (рис. 8.1), які розмежовані мережками “роздільний прутик” і смужками візерунку “грабельки”(рис. 8.2).

Центральна частина рушника розміщена на відстані 21 см від його кінців. Спочатку вишиваємо рядок візерунку “ваголи” з рис. 8.1, обрамляючи його мережками “обплітачка”. Ці мережки розміщені зверху і знизу візерунку “ваголи”. Далі виконуємо візерунок “грабельки” з рис. 8.2. І так само з двох боків вишиваємо рядок мережки. Наступний візерунок “ваголи” виконуємо по обидва боки вже вишитого фрагмента. На цьому центральна вишивка завершена.

По нижніх кінцях рушника вишиваємо мережку “стовпчик” на відстані 2 см від краю. По краях мережки виконуємо цирку. Далі вишиваємо візерунок “грабельки” з рис. 8.2.

Над основним візерунком рушника повторюємо цей візерунок “грабельки”, вишиваючи його на такій же відстані як нижній візерунок (17 см).

Краї рушника обробляємо циркою. Вишиваємо 2 ряди цирки. Перший ряд розміщуємо на відстані 1 см від зрізів, а другий – на 0,5 см від першого. Краї рушника відгинаємо по першому ряді цирки і закріплюємо з виворітного боку за перший ряд цирки.

По низу рушника виконано лише один ряд цирки. По цьому ряду рушник підгинаємо 1 раз і закріплюємо на виворітній стороні.

Рушник 9 (див. Додаток Б, рис. 9).

Середину центрального хрестикового візерунку розміщуємо на відстані 23 см від кінців рушника. Центральний візерунок (рис. 9.1) складається з трьох рядів фрагменту, поданого на рис. 9.2.

Далі виконуємо візерунок з рис. 9.2, який розміщуємо по обидва боки від основного візерунка на однаковій відстані від нього (15 см).

Два чисті поля тканини, які залишилися між трьома вишитими смугами, ділимо по половині рядком цирку, який з двох сторін обшиваємо мережкою “півстовпчик” (нитки для цієї мережки не витягуємо).

На відстані 2 см від кінців рушника вишиваємо рядок мережки “стовпчик”, обрамлений з двох боків циркую.

Обробляємо краї рушника. По бічних краях вишиваємо ряд цирку на відстані 1 см від зрізів. По цьому ряді цирку відгинаємо тканину на виворітний бік і підгин закріплюємо. Низ рушника підгинаємо 1 раз і закріплюємо.

Рушник 10 (див. Додаток Б, рис. 10).

Вишивка цього рушника складається із смуг хрестикового візерунку (рис. 10.1), які розмежовані мережками “роздільний прутик” і двома завершками (рис. 10.2).

Центральна частина рушника розміщена на відстані 14 см від його кінців. Спочатку вишиваємо хрестиковий візерунок з рис.10.1, виконуємо мережку “роздільний прутик”. Далі знову хрестиковий візерунок. З обох боків вишитого фрагмента виконуємо мережки “роздільний прутик”. Центральну частину візерунка закінчуємо завершками (рис. 10.2), вишиваючи їх зверху і знизу в дзеркальному відображенні.

Щоб завершити композицію рушника, на нижніх його кінцях вишиваємо мережку “стовпчик” на відстані 1 см від краю рушника. З двох боків цієї мережки виконуємо цирку. Далі вишиваємо завершку з рис. 10.2.

На однаковій відстані (12 см) з нижньою завершкою виконуємо візерунок з рис. 10.3.

Краї оздоблені двома рядами цирку. Перший ряд цирку розміщений на згині країв рушника на відстані 1,5 см від всіх зрізів. Другий ряд цирку розташований на відстані 0,5 см від першого ряду. Підгин акуратно заправлений і закріплений за другий ряд цирку.

Кінці рушника підігнуті так само, лише між цими двома рядами цирки повинна залишитись відстань не 0,5 см а 1 см.

Рушник 11 (див. Додаток Б, рис.11).

Викроюємо тканину розміром 145×40 см.

Візерунок цього рушника “звізди” часто зустрічається в роботах сучасних вишивальниць.

Середина центрального візерунку (рис. 11.1) знаходиться на відстані 15 см від краю рушника. Основна частина відмежована від завершок (рис. 11.2) рядами мережки “роздільний прутик” (для мережки витягуємо дві нитки).

Обробляємо краї рушника. По нижніх краях залишаємо по 3 см на торочки і вишиваємо по рядочку цирки. Торочки закріплено. Від бічних зрізів відступаємо на 2,5 см і вишиваємо по рядку цирки, одночасно закріплюючи підгин тканини.

Над торочками вишиваємо завершку з рис. 11.2. Міряємо довжину поля тканини, яке утворилося між центральним візерунком та завершкою, і на такій самій відстані від центрального візерунку вишиваємо смугу з рис. 11.3. Між трьома вишитими смугами і над рядом з рис. 11.3. вишиваємо по рядку цирки. Кожен рядок цирки обшиваємо швом “вперед голка” червоними нитками і обкручуємо стібки чорною ниткою.

Рушник 12 (див. Додаток Б, рис. 12).

Викроюємо тканину розміром 146×40 см.

Вишиваємо центральну смугу рушника (рис. 12.1). Її середину розміщуємо на відстані 22 см від кінця рушника від кінців рушника. З двох сторін обшиваємо смугу рядами хрестиків (чорними нитками) і завершку (рис. 12.2).

На кінцях рушника робимо китички довжиною 3 см. Їх закріплюємо рядами цирки. Над циркою вишиваємо завершку з рис. 12.2.

Між центральною смугою і краєм рушника вишиваємо два ряди візерунків з рис. 12.3. Середину першої смуги розміщуємо на відстані 6,5 см від центрального візерунку, а середину другої – на відстані 6,5 см від середини першої смуги. Такі ж два ряди з рис. 12.3 вишиваємо над центральним візерунком.

Підрублюємо краї рушника, закріплюючи їх рядами цирки.

Рушник 13 (див. Додаток Б, рис. 13).

Викроюємо тканину розміром 144×40 см.

Починаємо вишивати з середини центрального візерунку (рис. 13.1), яка знаходиться на 28 см від краю рушника. Цей візерунок обрамляємо рядами “плетюги” (чергуємо два кольори: чорний і червоний). Завершка візерунку зображена на рис. 13.2.

Залишаємо з двох сторін від центрального візерунку по 10 см поля тканини і вишиваємо дві смуги з рис. 13.3. Між центральним візерунком і цими смугами пропускаємо по два ряди мережки “роздільний прутик” через цирку, обшиваємо їх рядами цирки і рядами шва “вперед голка”, обкрученого червоною ниткою.

Краї рушника обробляємо циркою. Вишиваємо 2 ряди цирки. Перший ряд розміщуємо на відстані 1 см від зрізів, а другий – на 0,5 см від першого. Краї рушника відгинаємо по першому ряді цирки і закріплюємо з виворітного боку за перший ряд цирки.

Кінці рушника підігнуті аналогічно, лише ряди цирки розміщуємо так: перший ряд – на відстані 2,5 см від зрізів, а другий – на відстані 1,5 см від першого.

Підігнувши кінці рушника, вишиваємо над другим рядом цирки мережку “стовпчик”. Далі вишиваємо ще ряд цирки. Над циркою, що обрамлює мережку “стовпчик” пропускаємо рядок шва “вперед голка” (вишиваємо чорною ниткою, зверху обкручуємо червоною ниткою).

Рушник 14 (див. Додаток Б, рис. 14).

Викроюємо тканину розміром 145×45 см.

В основу цього рушника покладено орнаментальний мотив “журавлики”. Цей мотив в дещо інших кольорових поєднаннях можна зустріти і в інших регіонах України. Композиція рушника складається з чергування рядів “журавликів” з рядами мережки.

Першу смугу “журавликів” (рис. 14.1) вишиваємо на відстані 14 см від краю рушника, другу смугу – на відстані 4 см від першої і третю смугу – на відстані 4 см від другої смуги. Між рядами “журавликів” вишиваємо 4 смуги мережки. Для мережки робимо закріпку на 8 ниток та вирізаємо нитки в наступному порядку: 1 нитку залишаємо, 2 вирізаємо, 2 залишаємо, 2 вирізаємо, 1 нитку залишаємо. На двох центральних нитках, розміщених між доріжками з витягнутих ниток, вишиваємо ряд цирки. Стягуємо в прутики дві інші сторони доріжок, утворюючи мережку “роздільний прутик”. Отже, ми отримали два ряди мережки “роздільний прутик” через рядок цирки. Цю мережку обшиваємо двома рядами шва “вперед голка” чорною ниткою.

Підгинаємо краї рушника. Краї рушника обробляємо циркою. Вишиваємо 2 ряди цирки. Перший ряд розміщуємо на відстані 1 см від зрізів, а другий – на 0,5 см від першого. Краї рушника відгинаємо по першому ряді цирки і закріплюємо з виворітного боку за перший ряд цирки.

Кінці рушника підігнуті аналогічно, лише ряди цирки розміщуємо так: перший ряд – на відстані 2,5 см від зрізів, а другий – на відстані 1,5 см від першого.

Підігнувши кінці рушника, вишиваємо над другим рядом цирки мережку “стовпчик”. Далі вишиваємо ще ряд цирки.

Мережку “стовпчик” обшиваємо рядами шва “вперед голка” чорною ниткою.

Рушник 15 (див. Додаток Б, рис. 15).

Викроюємо тканину розміром 140×40 см.

Вишиваємо центральну смугу рушника. На відстані 23 см від кінця рушника виконуємо ретязь. По обидва боки від нього вишиваємо плетюг. Далі вишиваємо візерунок з рис. 15.1 і обшиваємо його швом “вперед голка”. Це саме виконуємо з двох боків. Далі вишиваємо плетюг, ретязь і завершку з рис. 15.2. Повторюємо те саме з другого боку центрального візерунка.

По нижніх кінцях рушника вишиваємо цирку, яка буде закріпляти торочки. Цирка розміщена на відстані 2 см від зрізу рушника. Далі виконуємо смугу ретязю і завершку з рис. 15.2.

Утворені дві смуги візерунків ділимо по середині рядком ретязю, обрамленого завершками (рис. 15.2), вишитими дзеркально зверху і з низу.

Таку ж саму смугу виконуємо над центральним візерунком і на такій самій відстані від нього (12 см).

Краї рушника оброблені циркою і підігнуті на 0,5 см.

По нижніх кінцях рушника уже вишито цирку, яка має закріпляти торочки. Зайві поперечні нитки із залишеної тканини витягуємо і торочки готові.

Рушник 1

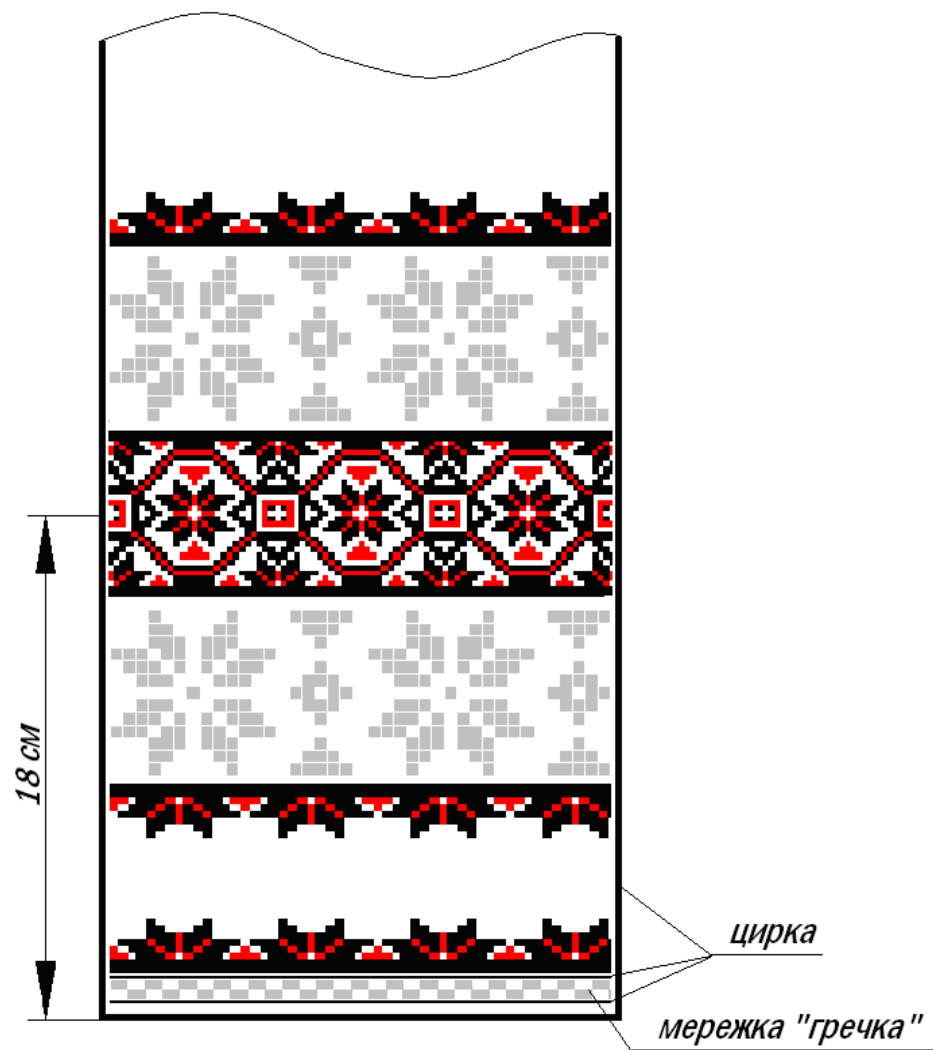

Рис. 1

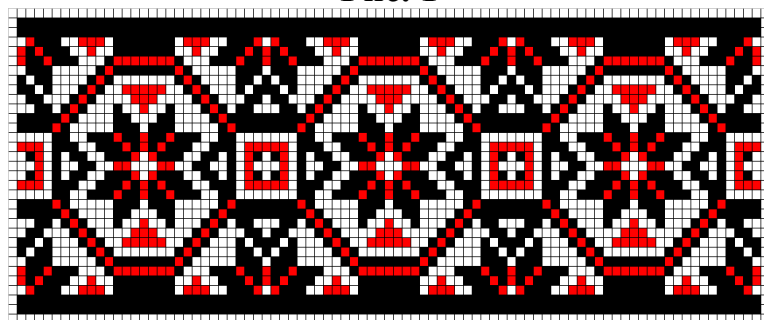

Рис. 1.1

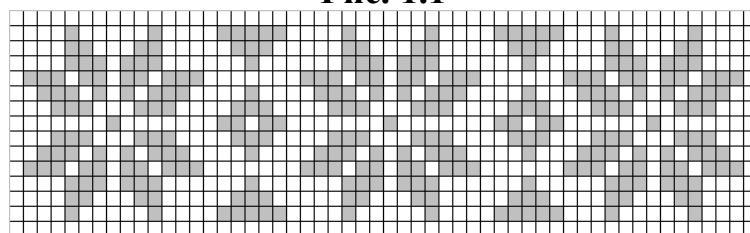

Рис. 1.2

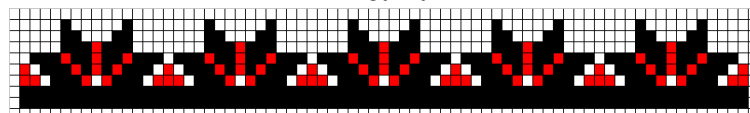

Рис. 1.3

Рушник 2

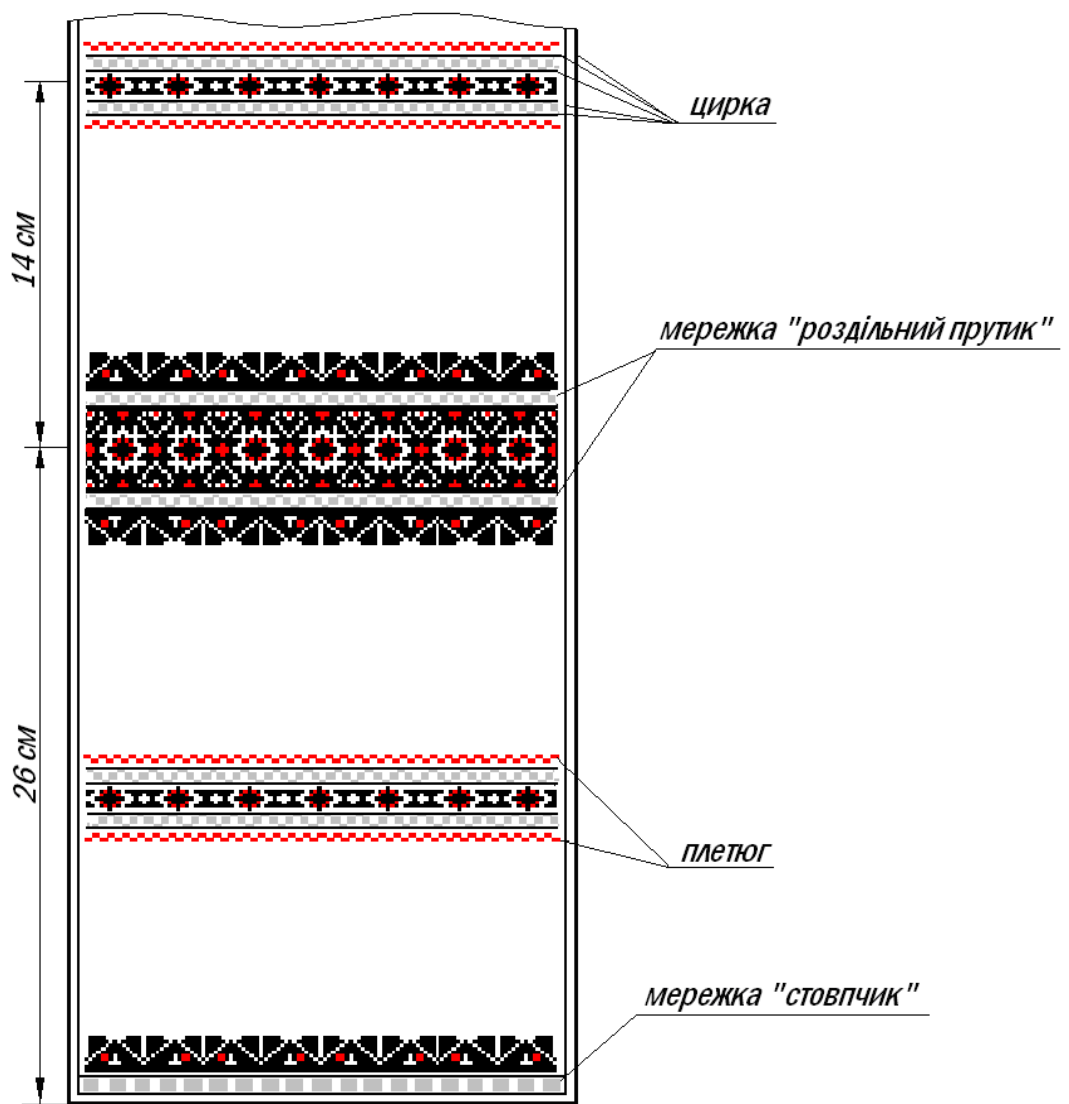

Рис. 2

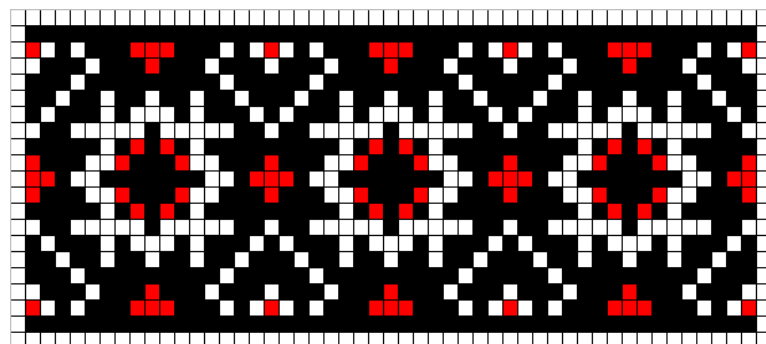

Рис. 2.1

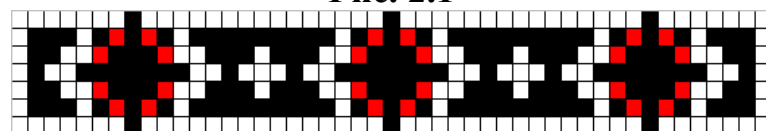

Рис. 2.2

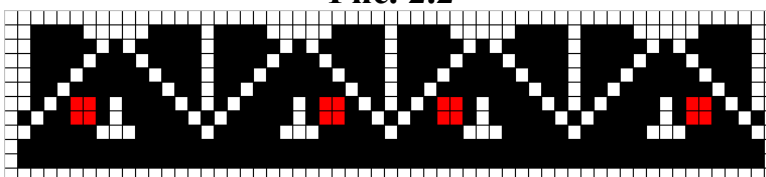

Рис. 2.3

Рушник 3

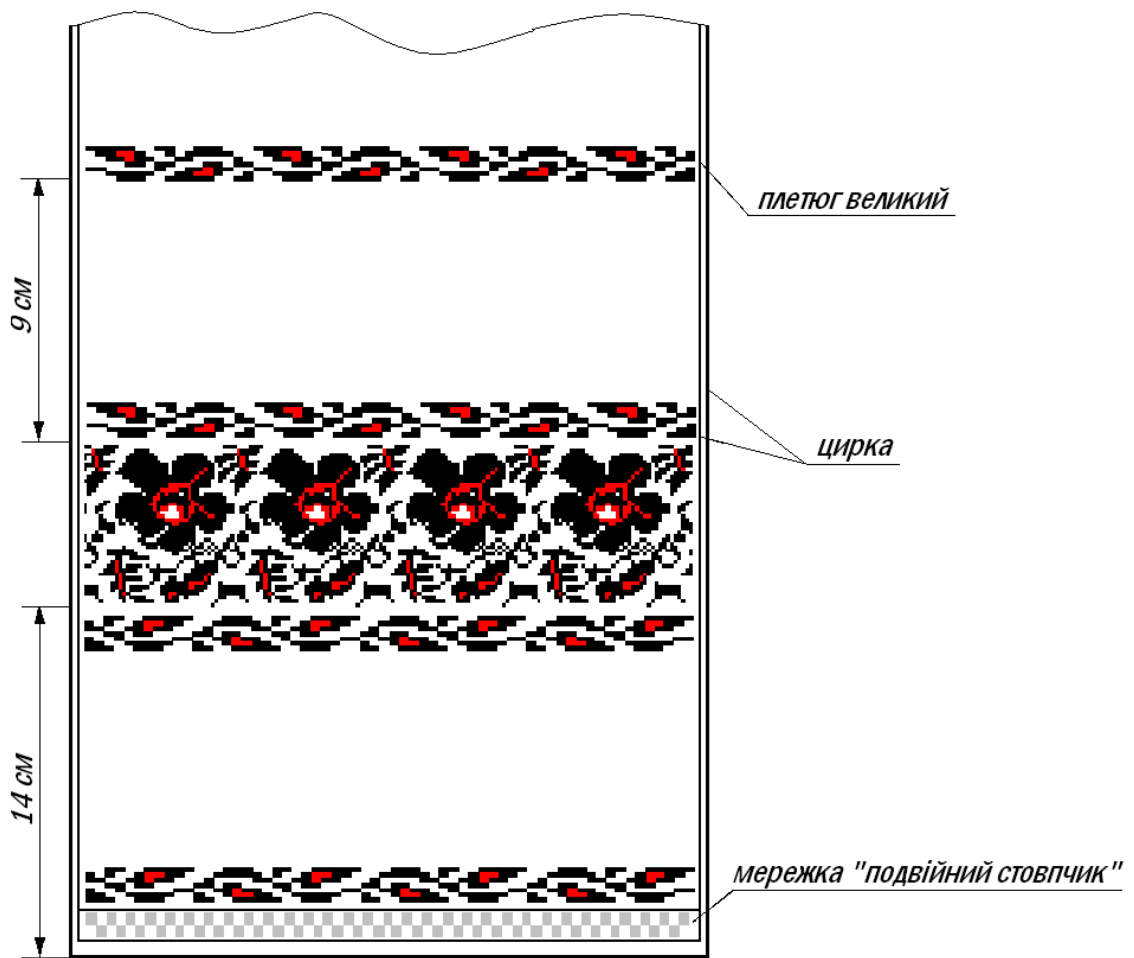

Рис. 3

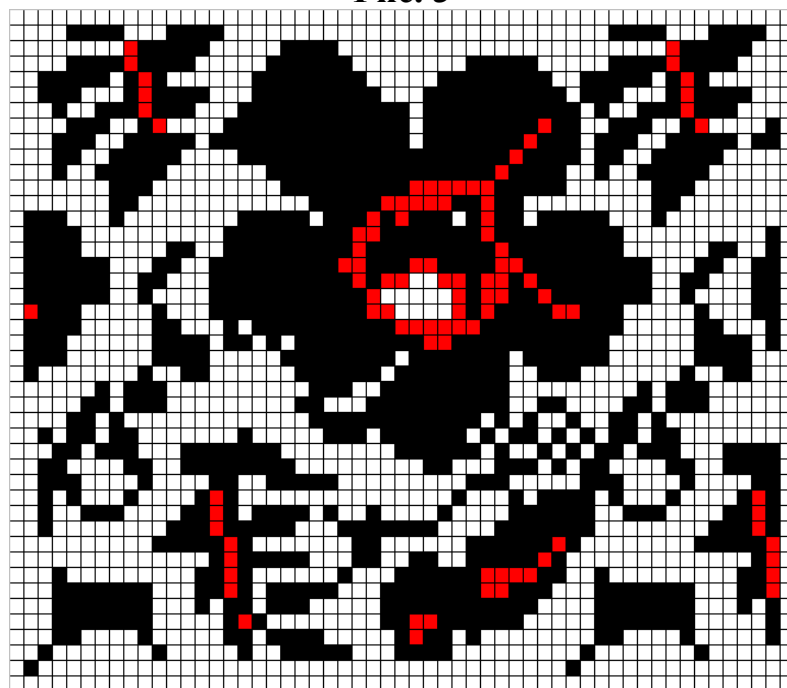

Рис. 3.1

Рис. 3.2

Рушник 4

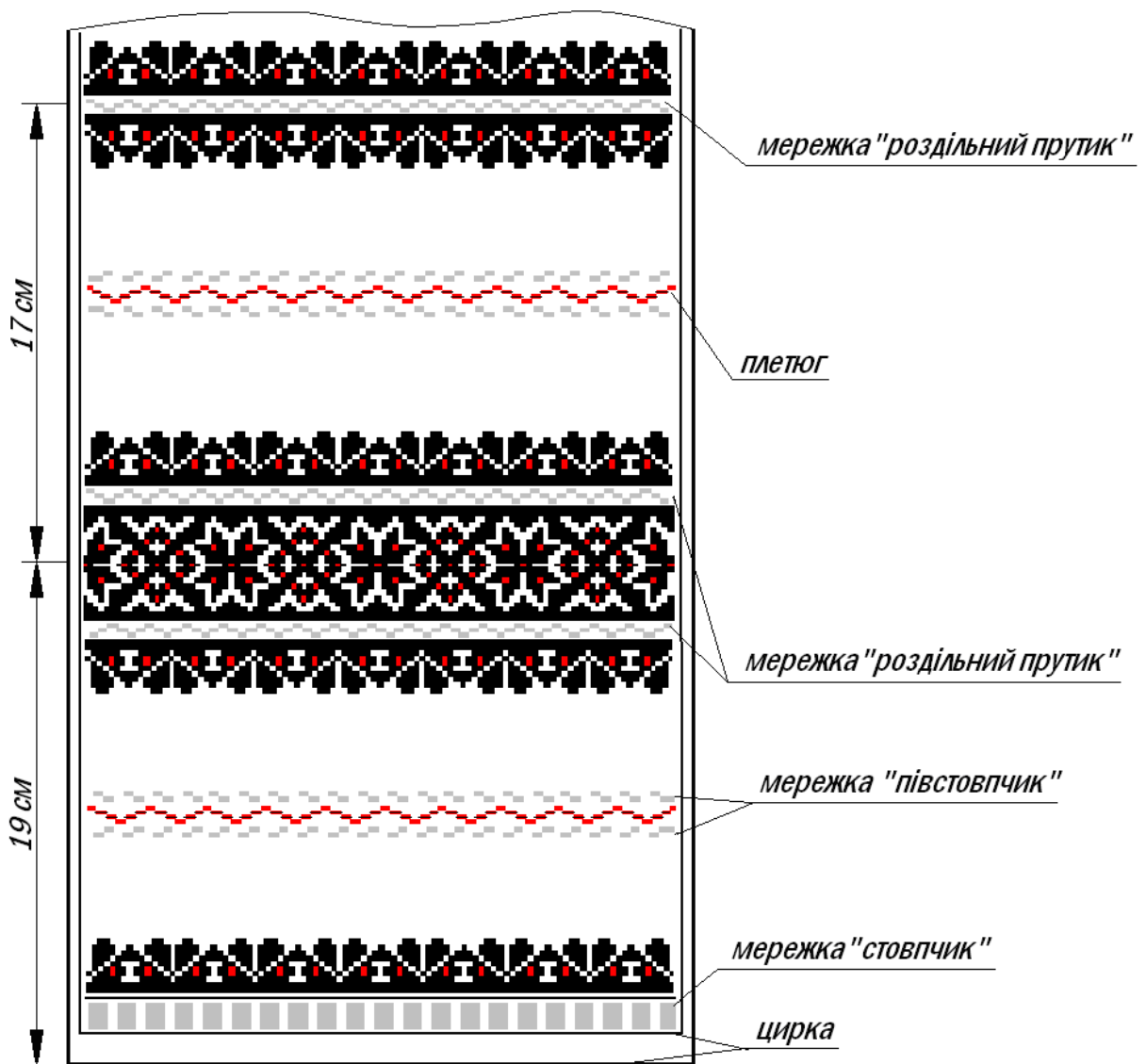

Рис. 4

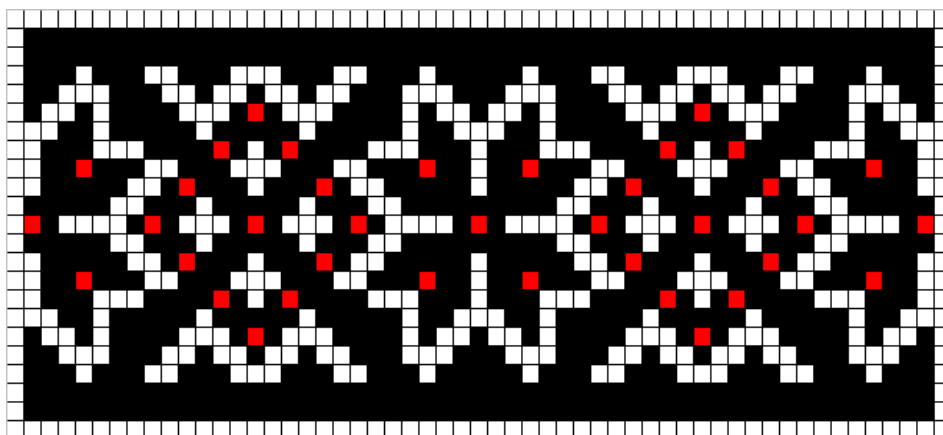

Рис. 4.1

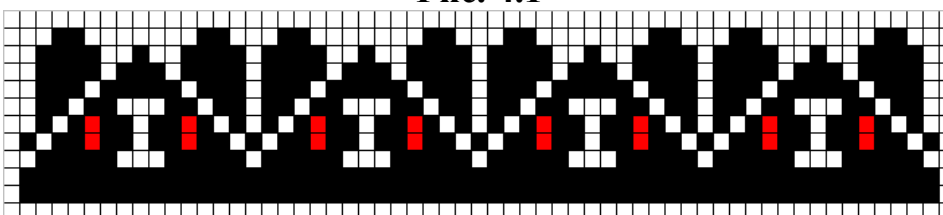

Рис. 4.2

Рушник 5

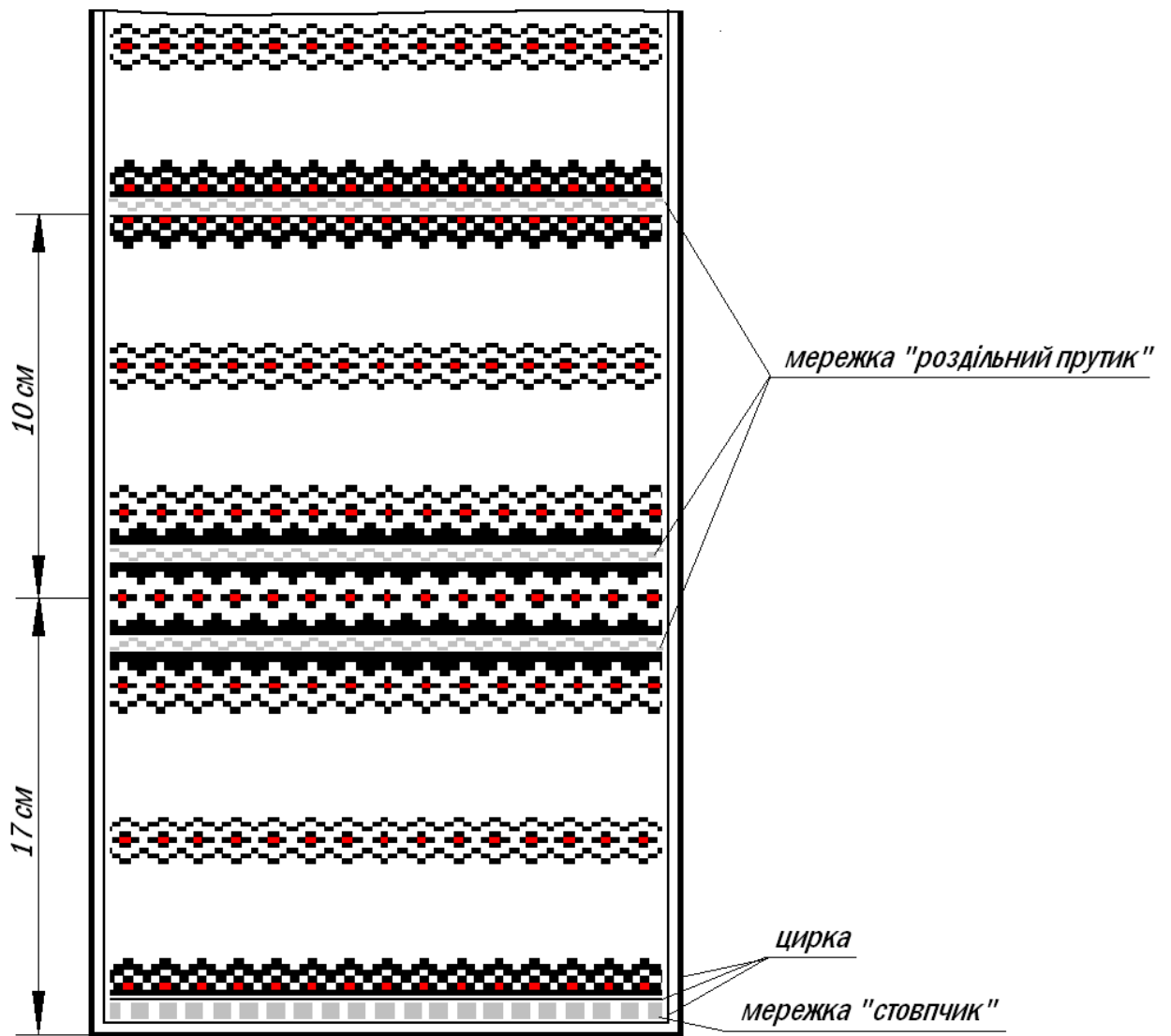

Рис. 5

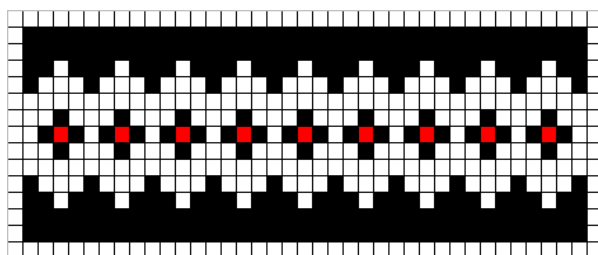

Рис. 5.1

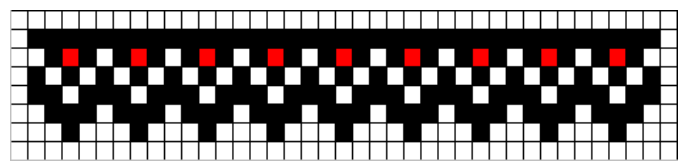

Рис. 5.3

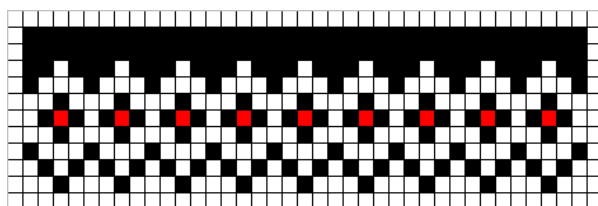

Рис. 5.2

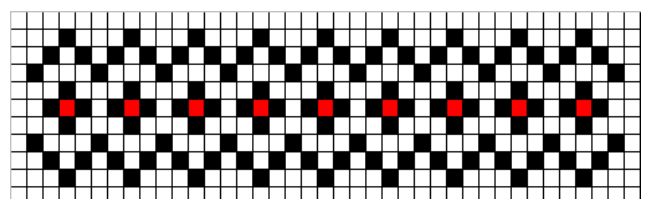

Рис. 5.4

Рушник 6

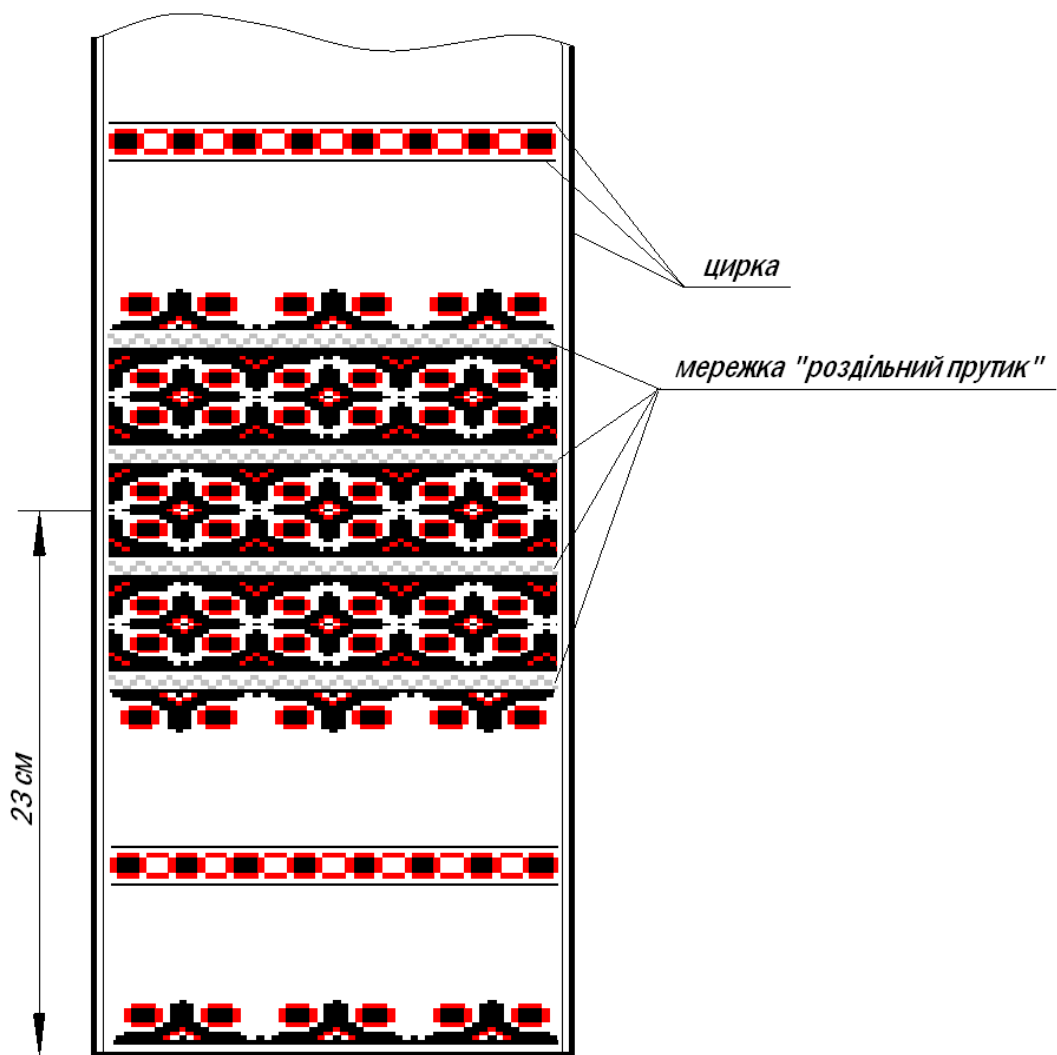

Рис. 6

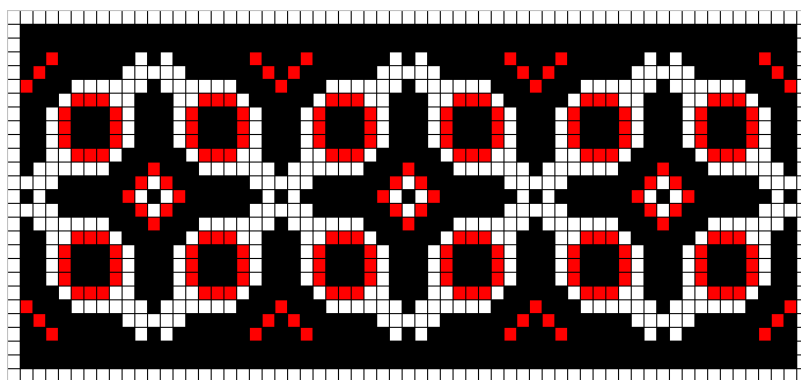

Рис. 6.1

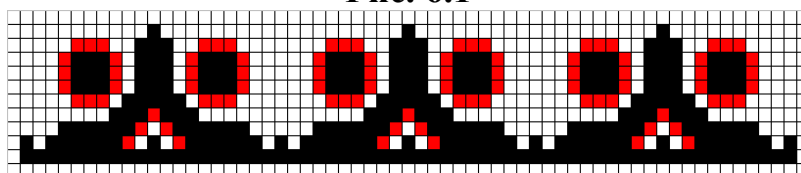

Рис. 6.2

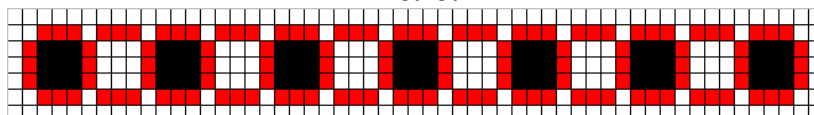

Рис. 6.3

Рушник 7

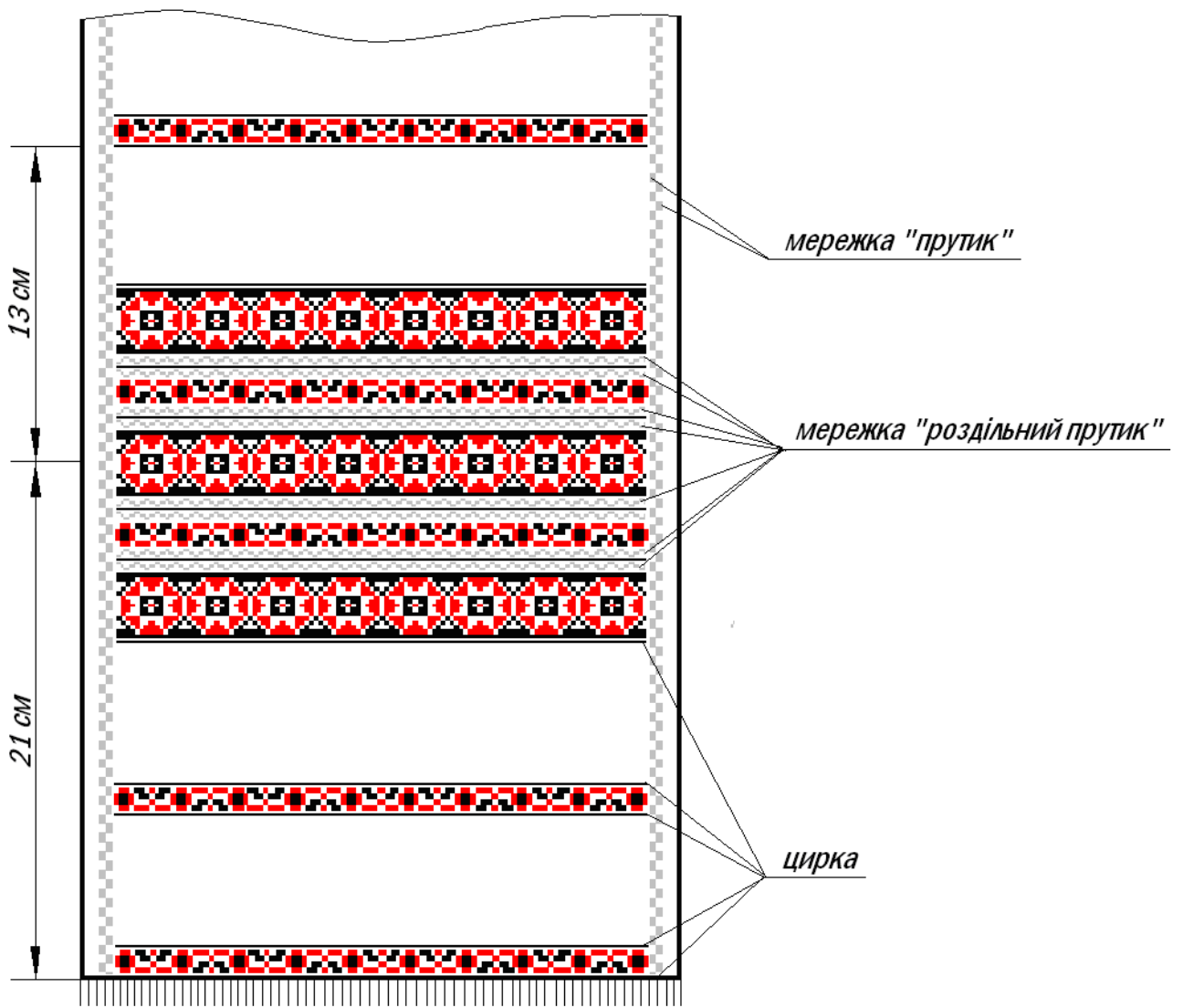

Рис. 7

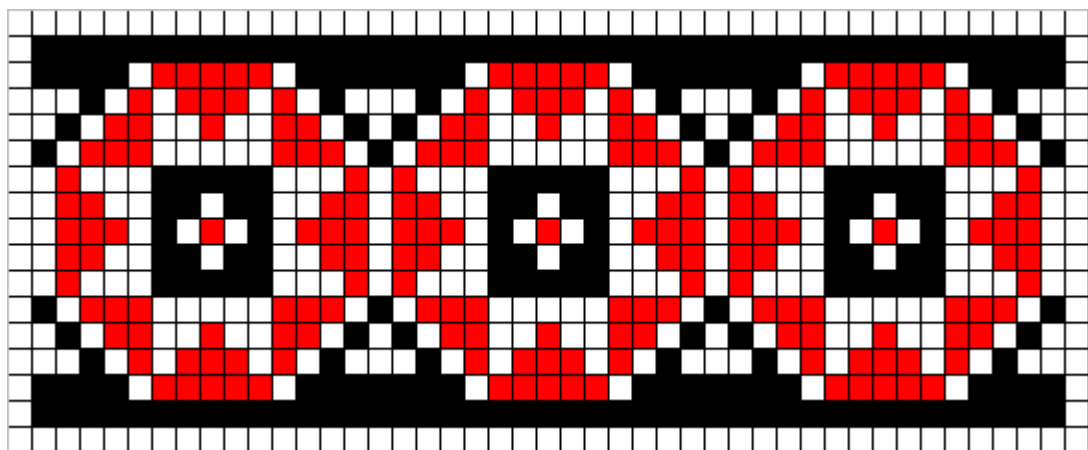

Рис. 7.1

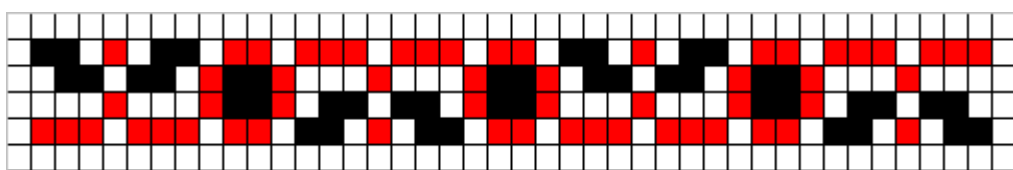

Рис. 7.2

Рушник 8

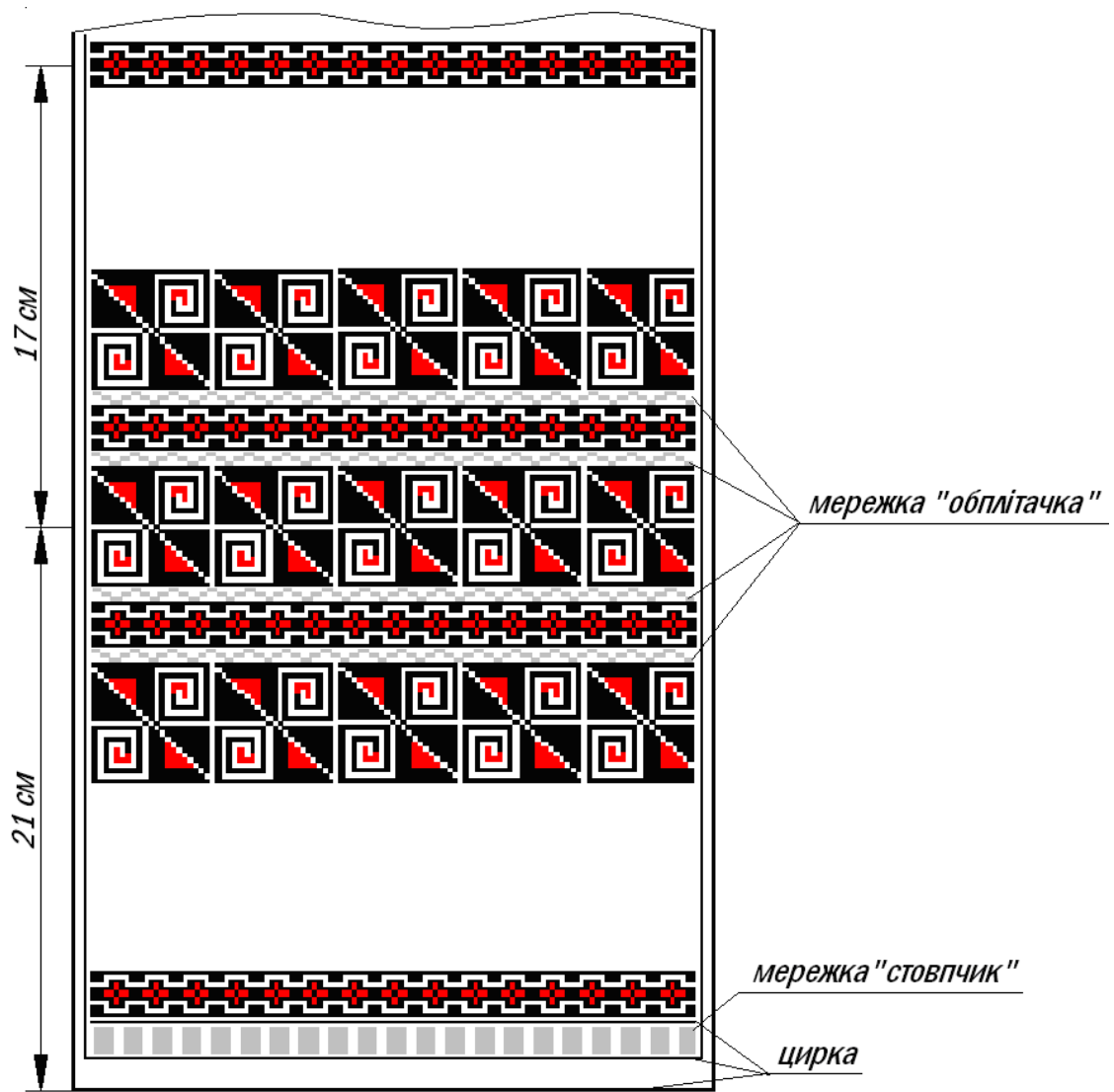

Рис. 8

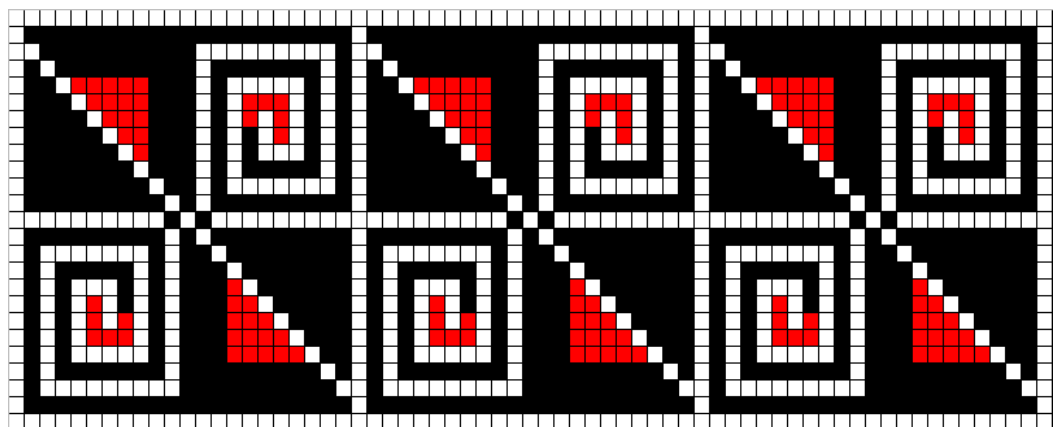

Рис. 8.1

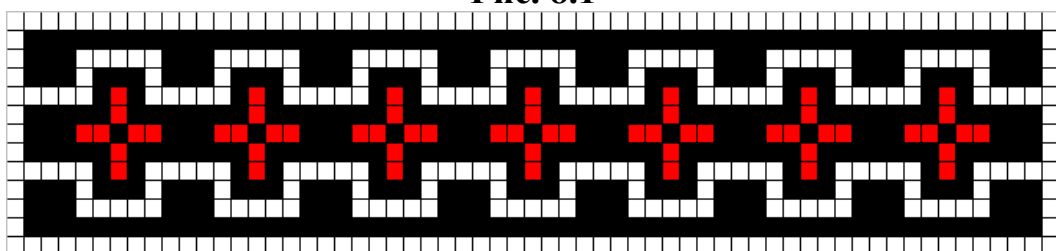

Рис. 8.2

Рушник 9

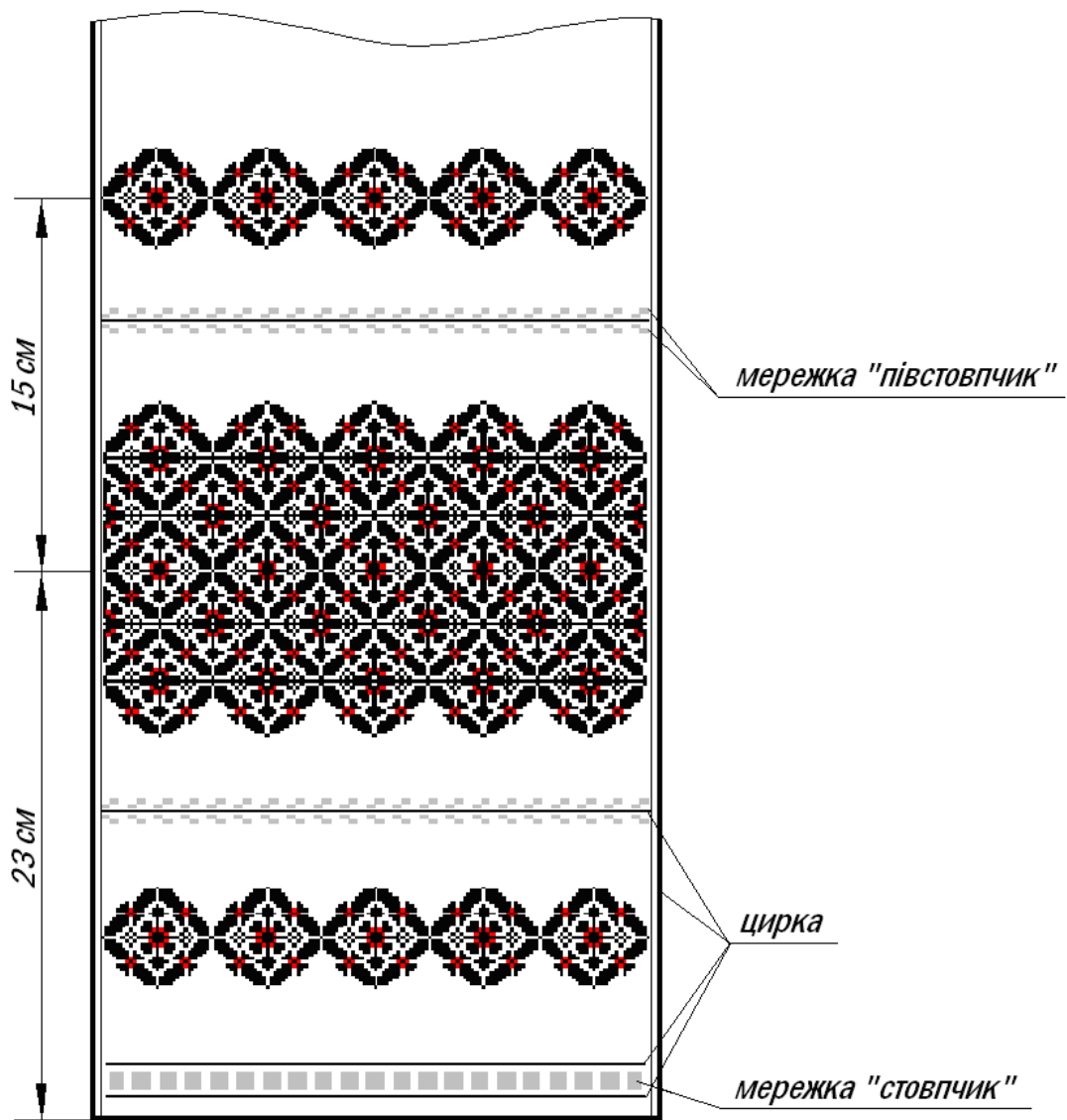

Рис. 9

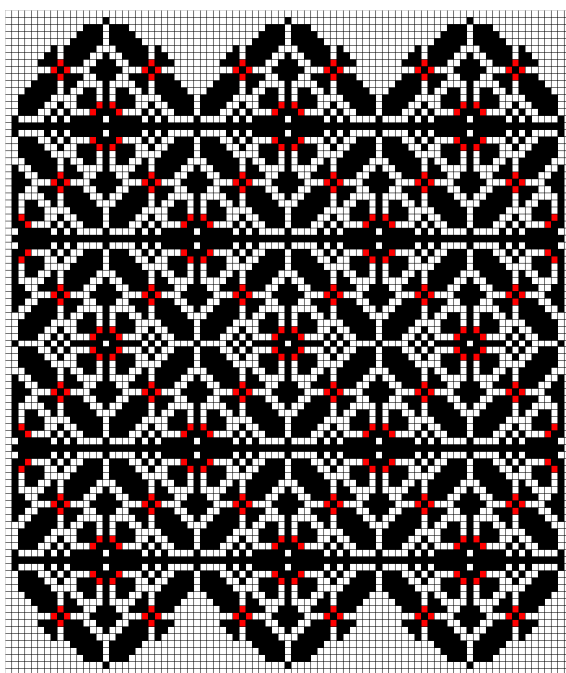

Рис. 9.1

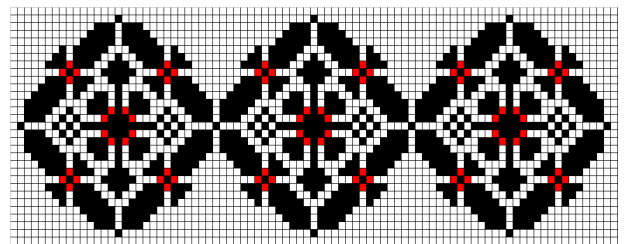

Рис. 9.2

Рушник 10

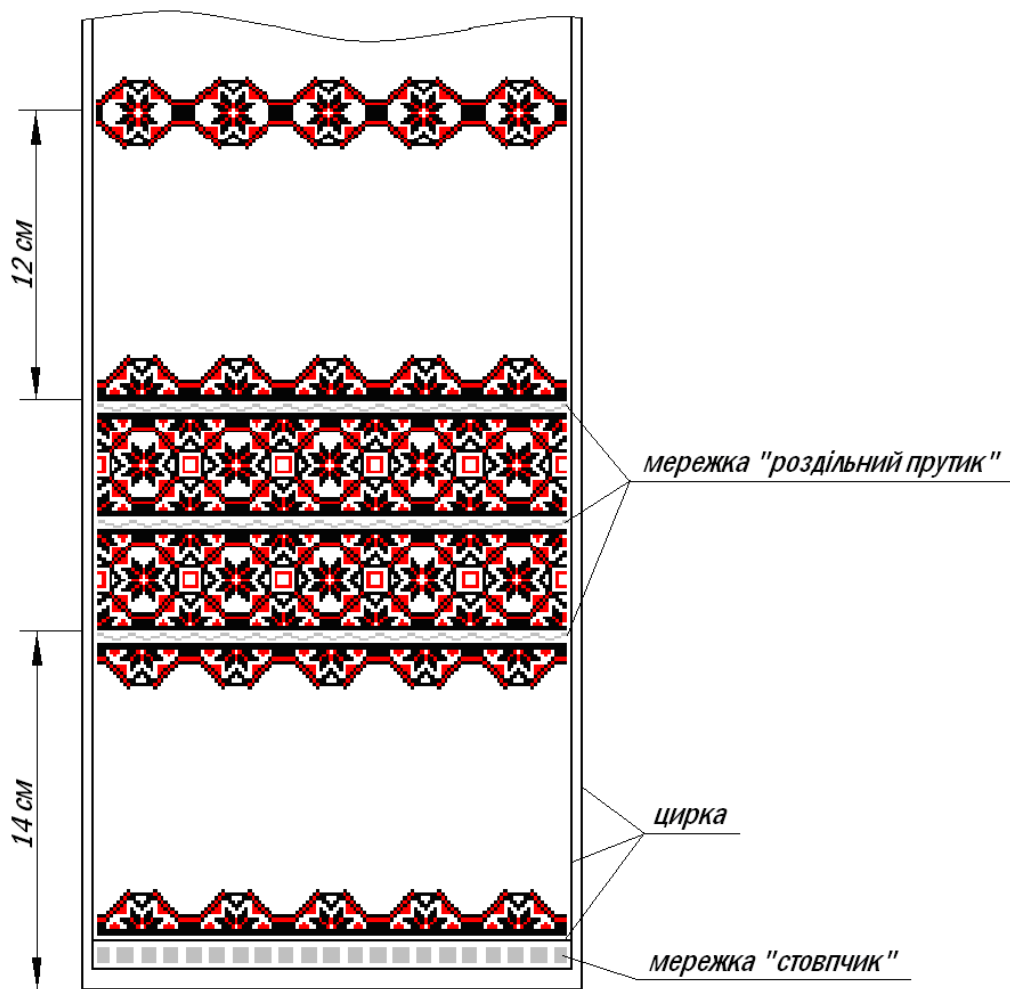

Рис. 10

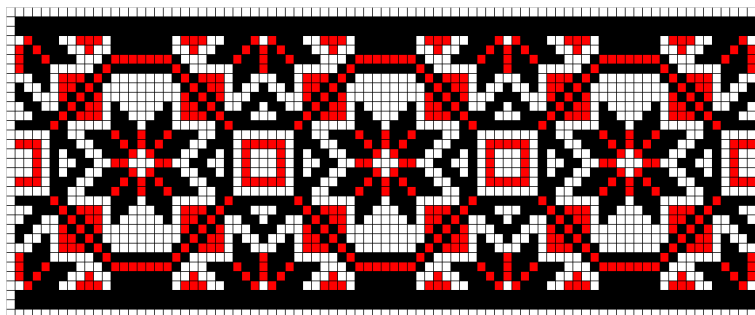

Рис. 10.1

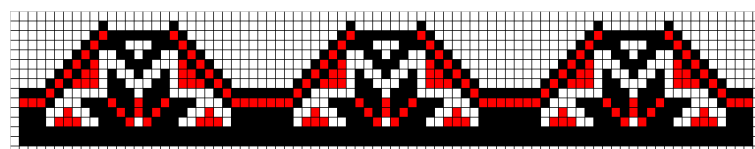

Рис. 10.2

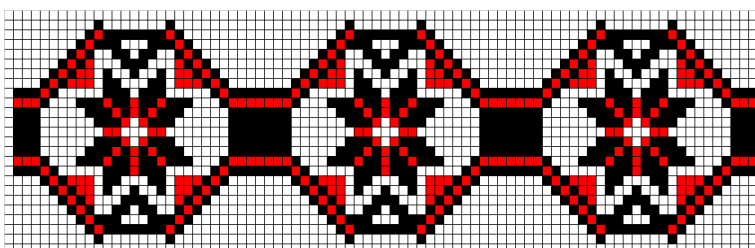

Рис. 10.3

Рушник 11

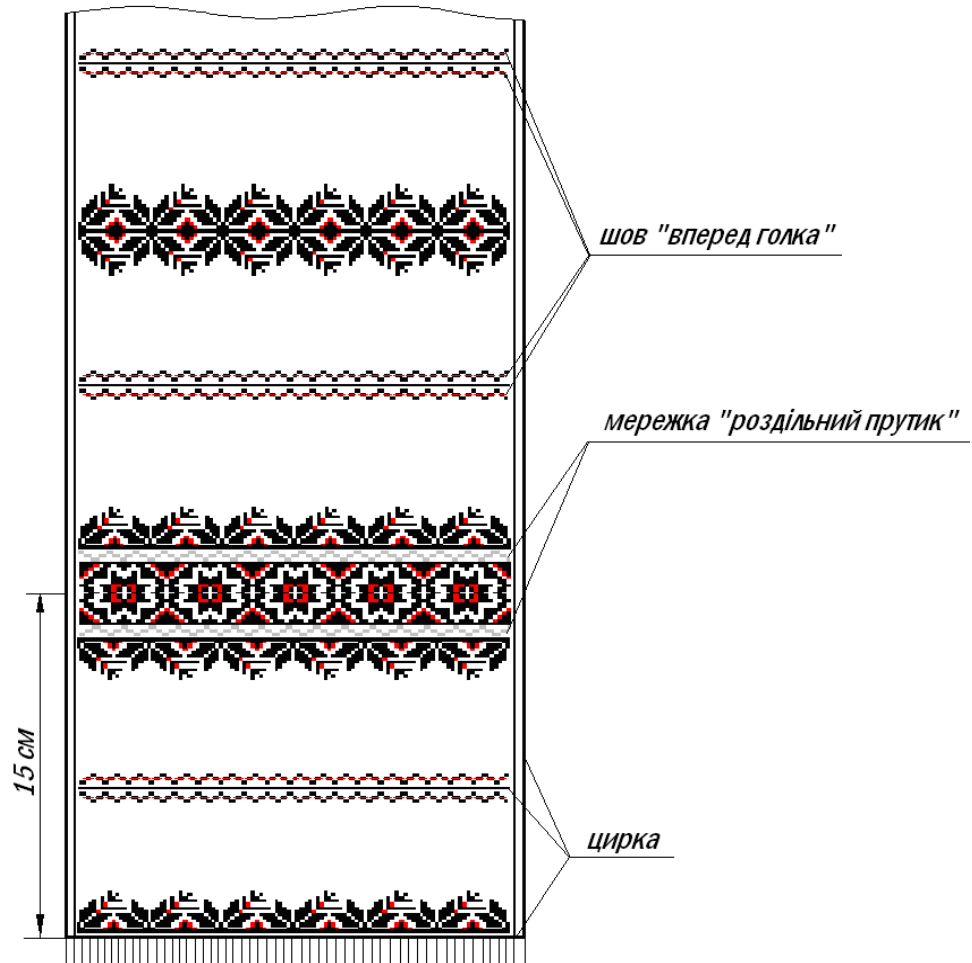

Рис. 11

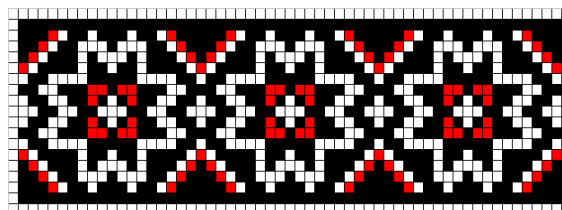

Рис. 11.1

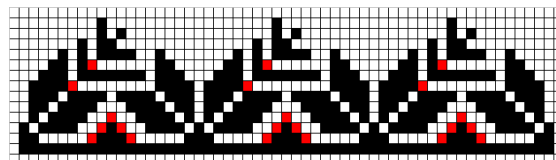

Рис. 11.2

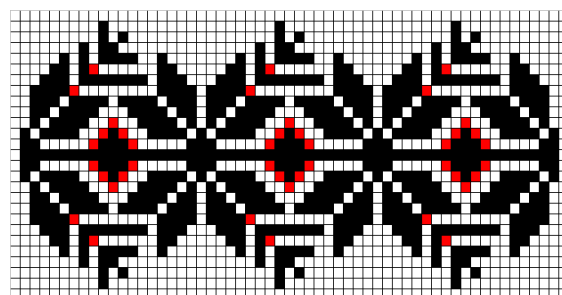

Рис. 11.3

Рушник 12

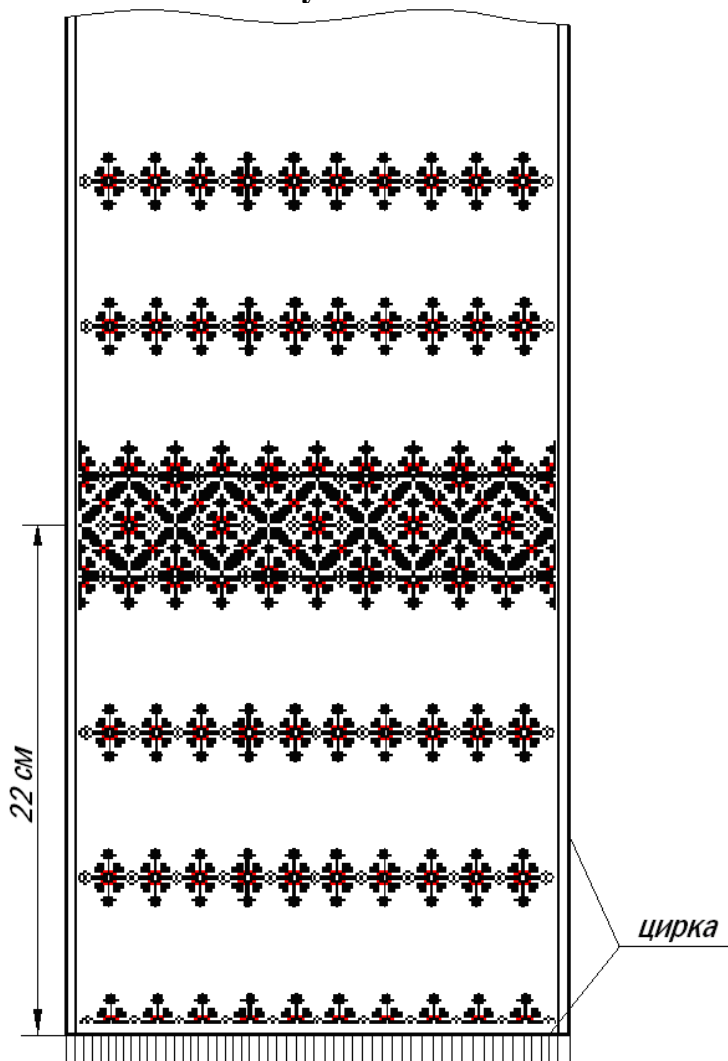

Рис. 12

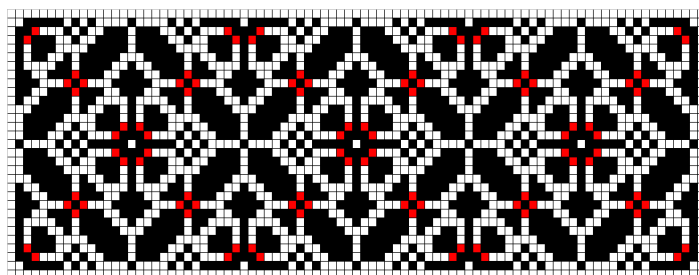

Рис. 12.1

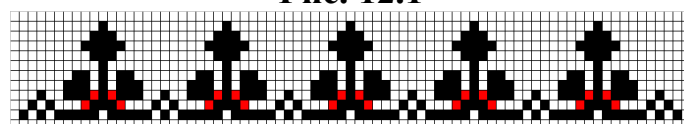

Рис. 12.2

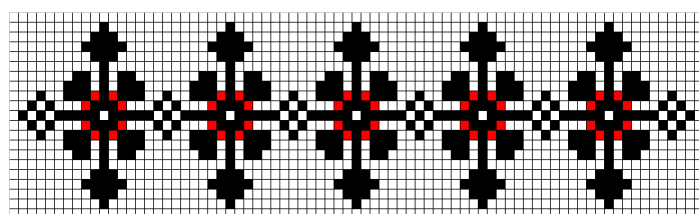

Рис. 12.3

Рушник 13

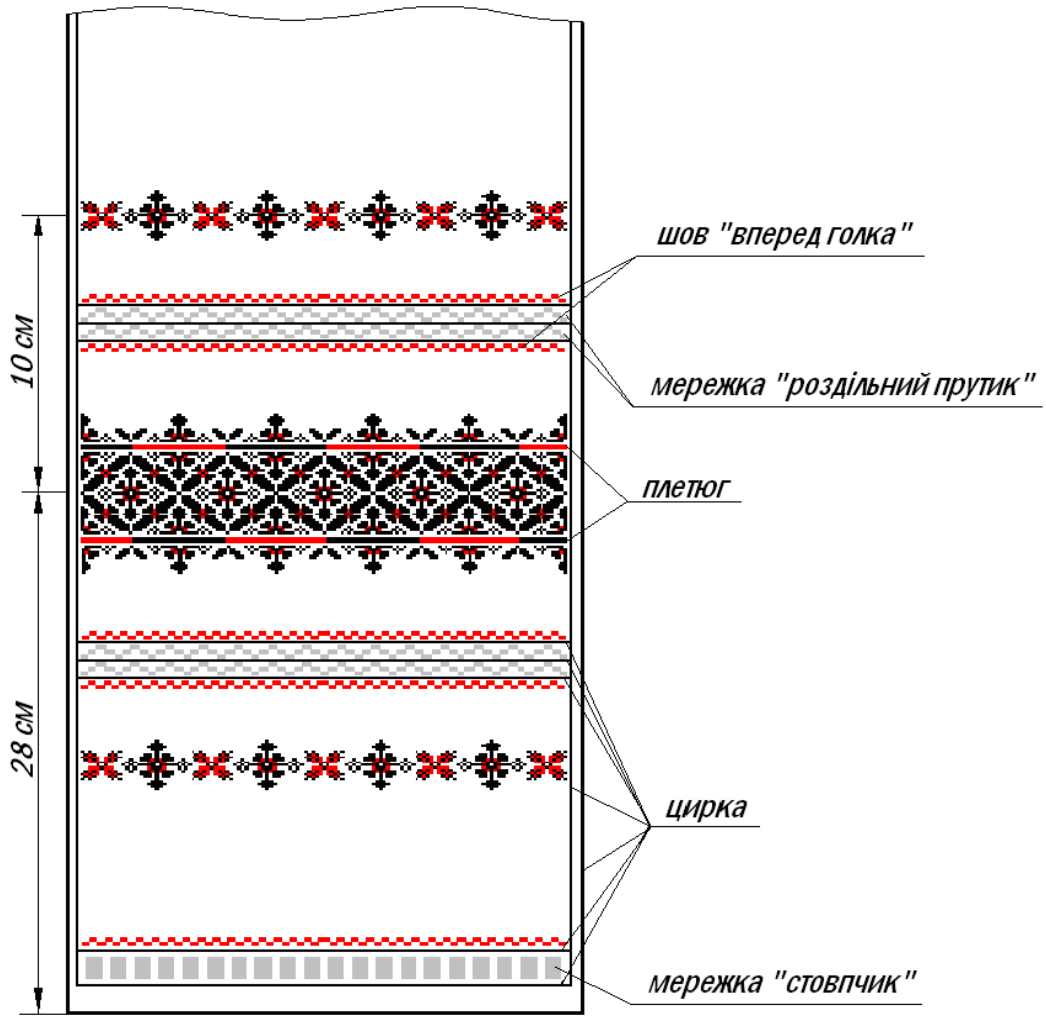

Рис. 13

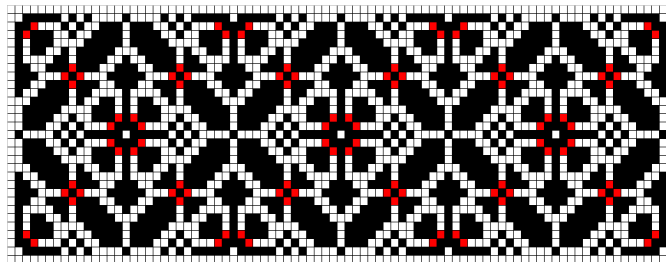

Рис. 13.1

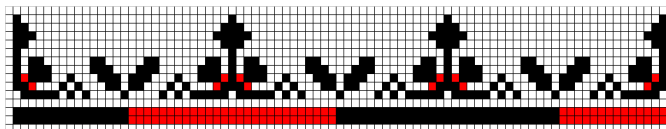

Рис. 13.2

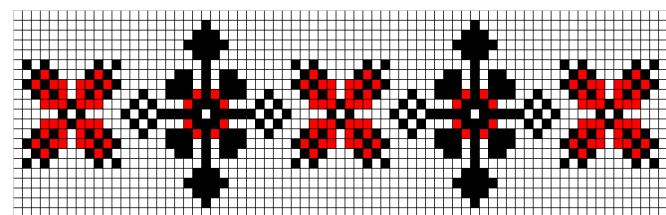

Рис. 13.3

Рушник 14

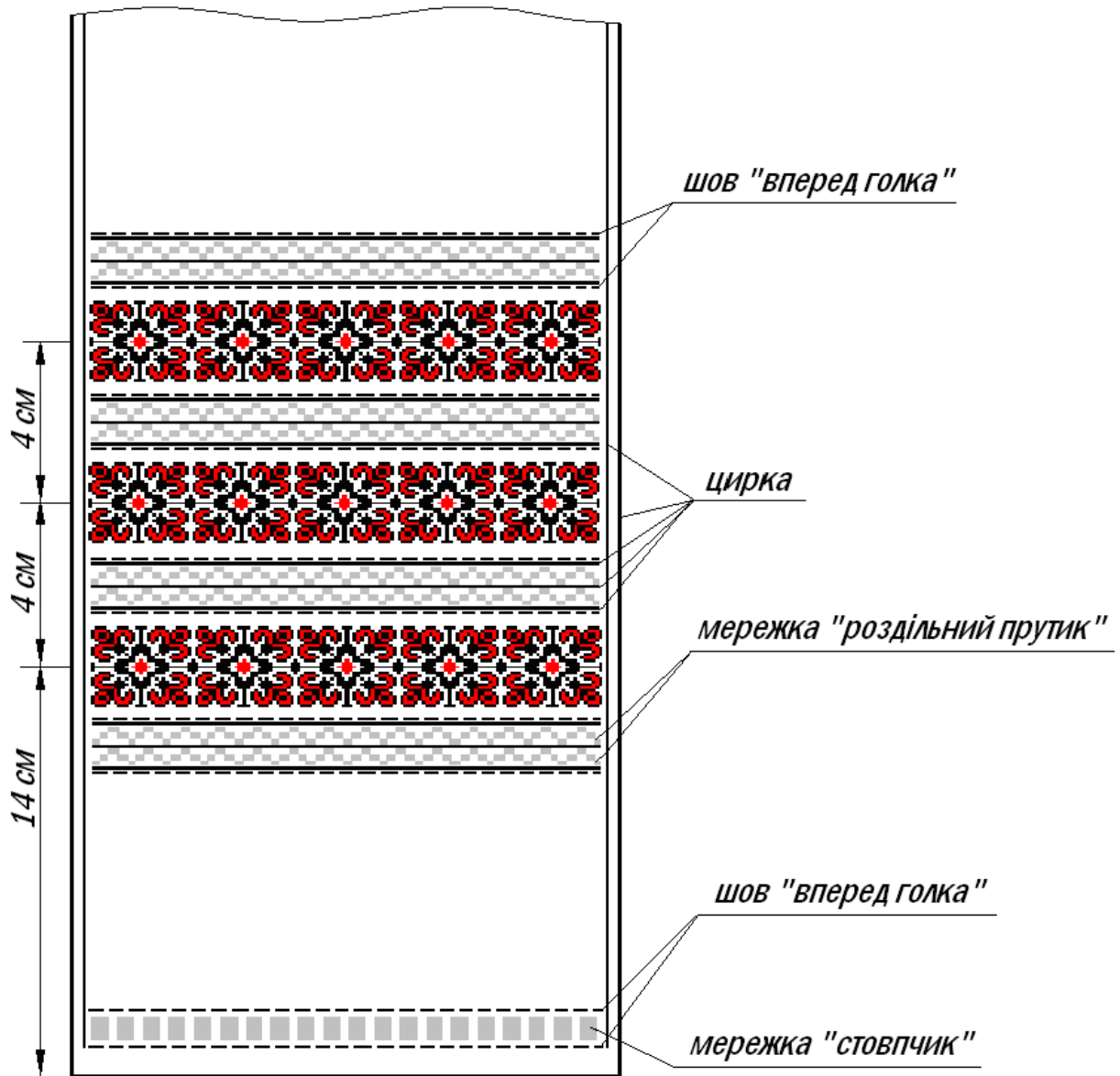

Рис. 14

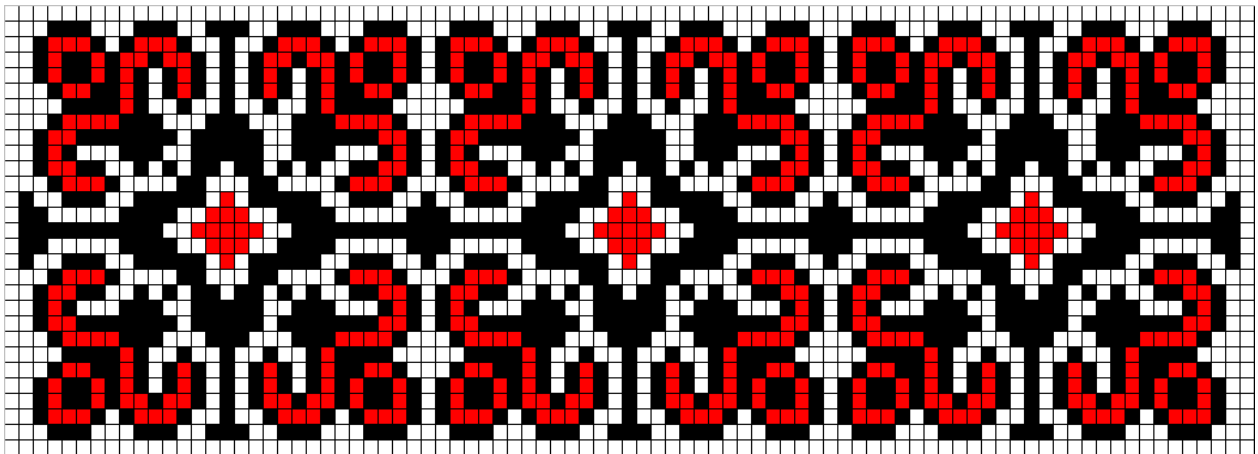

Рис. 14.1

Рушник 15

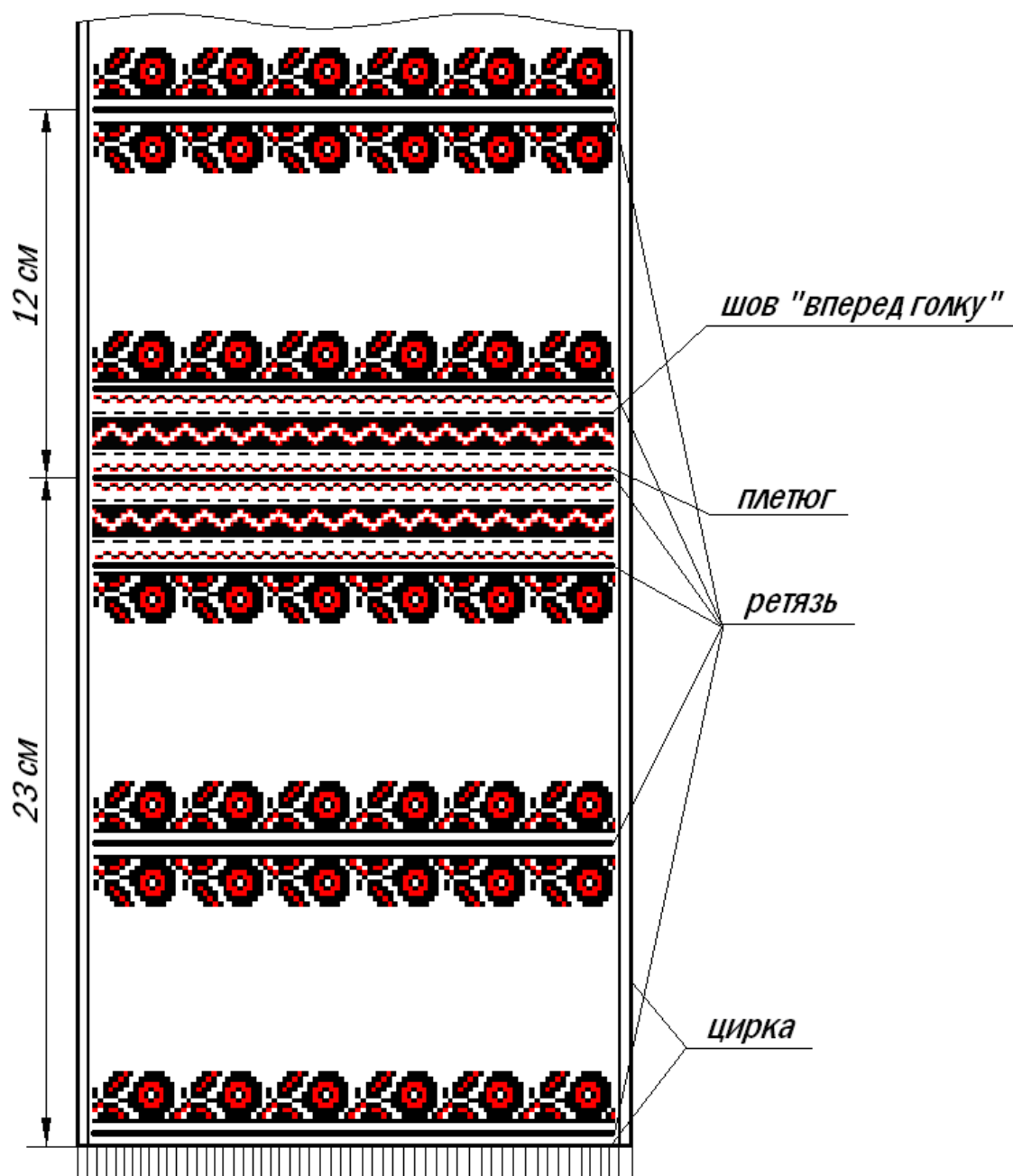

Рис. 15

Рис. 15.1

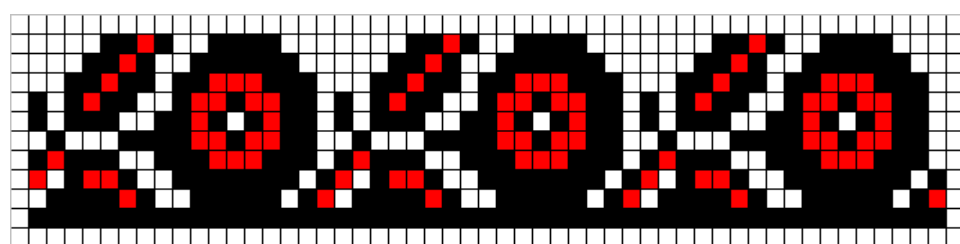

Рис. 15.2

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Захарчук-Чугай Р. Талант і праця Мирослави Кот // НМ. – 2005. № 3-4 (31-32). – С. 79.
2. Кардаш Н. Вишивка Дрогобиччини. Традиції і сучасність. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – № 3. – С. 55.
3. Кисілюк-Слюсар Г. Виїмковий проект українського музею Канади. – СУК, Філія Торонто // Промінь (Канада). – 2002. – Лют. – С. 12-13.
4. Климчак М. Мистецька виставка в Чикаго // Свобода (Нью-Йорк, США) – 1994. – Ч. 57. – 25 березня. – С. 5.
5. Крика О. І сузір'я Бика причетне // Життя і праця (Львівська обл.). – 1992. – 5-11 черв. – С.4.
6. Леся Савка. З досвіду використання місцевого матеріалу під час викладання курсу «Українська народна вишивка» // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1999. – № 2. – С. 25-29.
7. Лорін Н. Дрогобицькі самоцвіти // Україна. – 1992. – № 20. – С.4 обкл.
8. Мандрик М. Стрийщина: Шлях до волі. – Стрий, 1998. – С. 98.
9. Мирослава Кот. Вишивка Дрогобиччини. Традиції і сучасність. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – С. 107.
10. Мирослава Кот. Мирослава Кот: Краса й талант. Збірник до 75-річчя вишивальниці й дослідниці рукоділля / Упорядник Є. С. Щуря. – Київ: Дрогобич, Коло, 2008. – 320 с.
11. Мирослава Кот. Червоними і чорними нитками... [Передм.: Вишиття Бойківського краю: Дрогобиччина та зразки візерунків]. – Трускавець: Франкова криниця, 1993. – С. 16.
12. О.Кузьмович. У кожній вишивці з-під її рук криється думка... // Свобода. – 1999. – 19 травня. – № 94. – С. 11.

13. Онищак А. Барвами мережана Україна: Світ краси Мирослави Кот // Український світ. – 1994. – № 1-2. – С. 26-28.
14. Онищак А. Виший, дівчино, долю свою... // Радянське слово. – 1989. – №116 (9944). – 21 лип. – С. 4.
15. Онуфрив М. І промовляли стежки-дороги барвами // Міст (Торонто, Канада). – 2001. – № 47. – Грудень. – № 47. – С. 38.
16. Орел Л. Рушник. // Пам'ятки України. – 1996. – № 3 – 4. С. 132-135.
17. Савка Л. Вчитель вчителів // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1998. – №4. – С. 45-46.
18. Троян А. Берегиня української вишивки: Мирослава Кот // Гомін України (Торонто, Канада). – 2001. № 44. – 3 грудня. – С. 3.
19. Троян А. Вишивки з України // Кафедральні Дзвони (Торонто, Канада). – 2000. – 3 грудня. – С. 9-11.
20. У кожній вишивці з-під її рук криється думка та душа // Свобода (Нью-Йорк, США). – 1994. – № 94. – 19 травня. – С. 1.
21. Фиштик Й. Рукотворний дивосвіт Мирослави Кот // На Україну повернись: Збірник. – Львів, 1995. – С. 142-145.
22. Чечель Л. І математика, й життя окраса... // Жінка – 2003. – № 12. – С.9.
23. Шудря Є.С. Подвижниці народного мистецтва: Біобібліографічні нариси. Зошит 2 / За ред. Д-ра мистецтвознавства М.Р.Селівачова. – К.: Вісник „Ант”, ДП „Нора-Друк”, „Ательє „Поліграфічний Комплекс”, 2005. – С.42-44.
24. Як із чистого гірського джерела... // Україна і світ (Канада). – 1994. – 6-12 квітня. – С. 10.
25. Ясинчук Леся. Українська вишивка може потрапити до „Червоної книги” ремесел // Експрес. – 1998. – № 64. – 6 лютого. – С. 14.